

NEMZETGAZDASÁGI MINISZTERIUM
Foglalkoztatáspolitikáért Felelős Államtitkárság
Szakképzési és Felnőttképzési Főosztály

KONCEPCIÓ
a szakképzési rendszer átalakítására,
a gazdasági igényekkel való összehangolására

2011. május

Tartalomjegyzék

1	Helyzetkép.....	5
1.1	Iskolai rendszerű szakképzés.....	6
1.2	Az iskolai rendszerű szakképzési feladatellátás megszervezése	7
1.3	Tartalmi kérdések	7
2	Reformintézkedések	11
2.1	Az iskolai rendszerű szakképzés	11
2.1.1	A szakiskola és a szakmunkásképzés	11
2.1.2	A szakközépiskola	12
2.1.3	A tanulószződés.....	14
2.1.4	A felzárkóztatás	16
2.1.5	A felnőttoktatás	17
2.1.6	A felnőttképzés.....	18
2.1.7	Szakmai tárgyat oktató pedagógusok	19
2.2	Hatékonyabb feladatellátás.....	20
2.2.1	A térségi integrált szakképző központok (TISZK).....	20
2.2.2	A regionális fejlesztési és képzési bizottságok (RFKB).....	22
2.2.3	Költséghatékonyabb iskolai rendszerű szakképzés	23
2.3	Tartalmi kérdések	24
2.3.1	A szakmai vizsga és a szintvizsga	24
2.3.2	Az Országos Képzési Jegyzék.....	26
2.3.3	A szakmai és vizsgakövetelmény és a kerettanterv	28
2.4	Irányítás, ellenőrzés, értékelés.....	29
2.4.1	Az irányítás.....	29
2.4.2	A szakmai ellenőrzés	30

2.5	Pályaorientáció, pályakövetés	31
2.5.1	A pályaorientáció.....	31
2.5.2	A pályakövetés	32
2.6	Szakképzési hozzájárulás	35
2.6.1	A szakképzési hozzájárulási rendszer átalakításának célja	35
2.6.2	A Munkaerőpiaci Alap képzési alaprésze felhasználásában tervezett változtatások.....	36
2.6.3	A saját munkavállalók képzése	37
2.6.4	A szakképzési hozzájárulás befizetésének és felhasználásának ellenőrzése	37
2.6.5	Az MPA képzési alaprészből nyújtható támogatások körének felülvizsgálata.....	37
3	Megvalósítás.....	38
3.1	A már megvalósított elemek.....	38
3.2	A szakképzési koncepció megvalósításának ütemezése.....	38
3.3	Várható munkaerő-piaci hatások.....	38
3.4	Szakpolitikát befolyásoló kérdések	38
4	Nemzetközi kitekintés	39
4.1	Az Európában működő szakképzési rendszerek.....	39
4.1.1	Áttekintés.....	39
4.1.2	A szakképzési rendszerek jellemzői	40
4.1.3	A szereplők felelőssége a duális képzést folytató országokban	40
4.2	A szakképzésre vonatkozó ajánlások	41
4.2.1	OECD ajánlások	41
4.2.2	EU – CEDEFOP ajánlások.....	41
	<i>1. számú melléklet.....</i>	<i>43</i>
	TISZK hatásvizsgálat	43
	Kiindulási pont	43
	A jelenlegi TISZK-ek legfontosabb jellemzői	44
	A jelenlegi rendszer legalapvetőbb problémái	45

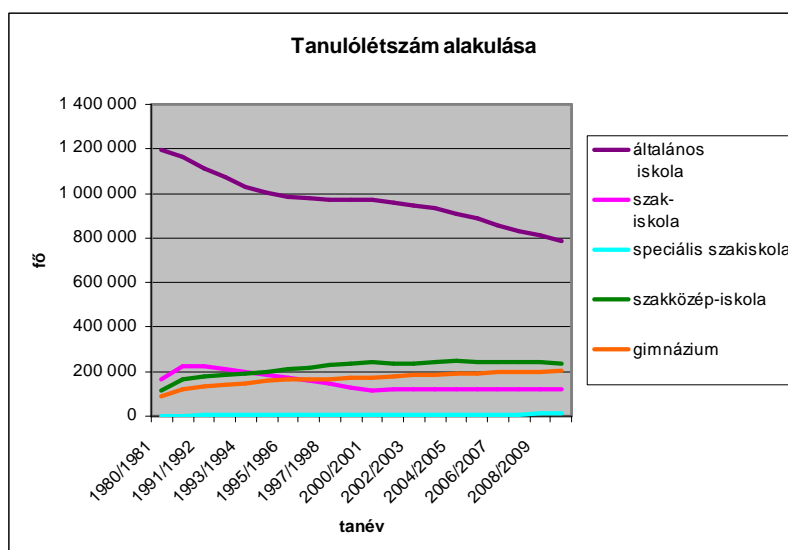
Az új rendszertől várható tényleges eredmények	46
A hatékonyság javulása	47
A jelenlegi és a hosszabb távú tanulószámot befolyásoló egyéb tényezők	50
<i>2. számú melléklet</i>	52

1 Helyzetkép

Az elmúlt két évtizedben intézményrendszerében és tartalmában is folyamatosan változott a szakképzés, a reformok sorozata mégsem érte el célját. Az iskolarendszer kibocsátása szerkezetében és mennyiségében is egyre távolabb került a munkaerőpiac szakemberigényétől, ami a gazdálkodó szervezeteknél munkaerőhiányt, a pályakezdőket érintően pedig munkanélküliséget eredményezett.

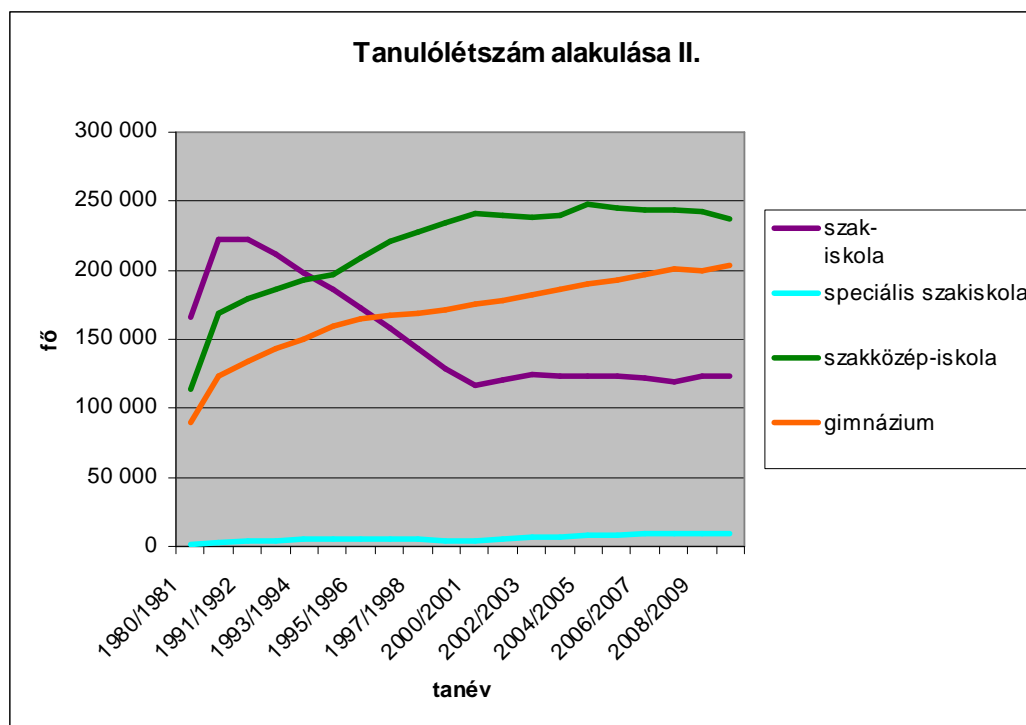
Fontos kiemelni, hogy az elmúlt 20 évben az oktatási rendszerben zajló folyamatok negatívan hatottak a munkaerőpiacra. Az oktatás expanziója következtében egyre többen jelentkezték érettségit (is) adó intézménybe (gimnázium, szakközépiskola), miközben a szakmunkás életpálya jelentős presztízsveszteséget szenvedett. A kétkezi munka leértékelődött, egyes ágazatokban (építőipar, gépipar) szakmunkáshiány alakult ki, miközben – a felnőttképzést is beleértve – egyre többen szereztek a munkaerőpiac által nem igényelt szakképesítést, vagy szakmai végzettség nélkül hagyták el az iskolarendszert¹. Fontos leszögezni, hogy a szakképzés szereplői önmagukban, a szakképzés rendszerén belül nem képesek a kétkezi szakmák presztízisének helyreállítására, ehhez – hosszabb idő alatt – minden érintett szereplő összehangolt együttműködése szükséges, többek között az általános iskolai oktatás során az értékorientált nevelés szerepét, a pályaeorientációban érintettek szerepét érdemes kiemelni, illetve természetesen fontos tényező a gazdaság megerősödése. Elengedhetetlen azonban a szakképzés egész rendszerének átalakítása során is érvényesíteni ezt a szempontot.

A tanulólétszám változását szemlélteti az alábbi diagram: az általános iskolában tanulók száma 20 év alatt 32,4%-kal csökkent. A trend napjainkban sem változik, évről-évre kevesebb gyermek lép be az általános iskolába.

¹ A szakképzés Magyarországon 2010. - ReferNet országjelentés (CEDEFOP kiadás, a magyar ReferNet összeállítása), Oktatásfejlesztési Observatory 2010. november, 6. oldal: 1.3 A gazdaság és munkaerő-piaci mutatók, továbbá 7-8. oldal: 1.4 A népesség iskolai végzettsége

A következő diagram kinagyítva mutatja be az előző ábrán is látható középfokú oktatási intézmények tanulólétszámait. Az egyes iskolatípusokban tanulók számának alakulása igazolja, hogy a képzési szerkezet torzult. A szakmunkástanulók száma rövid stagnálási időszakoktól eltekintve folyamatosan csökkent, míg a gimnáziumban és a felsőoktatásban tanulóké dinamikusan nőtt:

1.1 Iskolai rendszerű szakképzés

Jelenleg kétféleképpen kapcsolódhatnak be a fiatalok a szakiskolai képzésbe. Az oktatási folyamatszervezést illetően a szakiskolákban 2010 szeptemberében indultak az első osztályok az ún. „előrehozott” szakképzés keretében, amelyben már a 9. évfolyamon van szakmai oktatás. Ebben a szakiskolai formában a képzés egységesen három évig tart, ahol a 9-11. évfolyam szakképzési évfolyamként működik. A másik, hagyományos formában a 9-10. évfolyamon az általános műveltségterület (közismeret) megszilárdítása történik, és csak ezt követően kezdődik a szakképzés, ami 2 vagy 3 év. A fiatalok így 4-5 év (2+2, 2+3) tanulást követően tehetnek szakmai vizsgát. A szakiskolai 9-10. osztályok sikertelenségét a statisztikai adatok is alátámasztják. Az elmúlt mintegy tíz év adatai azt mutatják, hogy a 9. osztályban 25-30%-os, a 10. osztályban 15-17%-os volt az átlagos bukás, míg a két évfolyamra vetített lemorzsolódás átlaga is meghaladja a 20%-ot, azaz minden ötödik gyerek szakképzettség megszerzése nélkül hagyta el a szakiskolát.

A szakközépiskolában a 9-12. évfolyamon az oktatás célja az érettségire történő felkészítés, ezt követően kezdődik az 1-3 éves szakmai képzés, amelynek kimenete fizikai vagy szellemi

munkát igénylő munkakör betöltésére jogosító, közép- vagy emelt szintű szakképesítés. Az összképzési ciklusidő ebben a képzési formában 5–7 év (4+1, 4+2, 4+3).

Felsőfokú szakképesítést jelenleg szakközépiskolában és felsőoktatási intézményben is lehet szerezni. A szakmai tartalom és a kimenet mindkét intézménytípusban azonos, a feltételek azonban eltérőek. Középiskolában tanulói jogviszonyban, míg felsőoktatási intézményben hallgatói jogviszonyban tanul a fiatal. Ennek megfelelően eltérőek a juttatások és a jogviszony tartalmából eredő jogok és kötelezettségek is. A felsőoktatási intézményben szervezett képzés esetében a legnagyobb a lemorzsolódás, az ide jelentkezők túlnyomó többsége ugyanis „ugródeszkának” használja a felsőfokú szakképzést (FSZ): amennyiben a következő tanévben a hallgató felvételt nyer a felsőoktatási intézménybe, abbahagyja tanulmányait és belép a felsőoktatásba.

1.2 Az iskolai rendszerű szakképzési feladatellátás megszervezése

A hatékonyabb feladatellátás érdekében térségi integrált szakképző központokba (TISZK), szerveződött iskolák jelenleg túl sokféle formában működnek². A törvényekben biztosított bizonyos működési formákban csak nagyon kis számban jöttek létre TISZK-ek, ezért ennyiféle típusuk külön szabályozása törvényi szinten nem indokolt. Sok esetben nem történt tényleges integráció, a TISZK-rendszer létrehozása csak részben érte el eredeti célját, ezért működése átláthatatlan és ellenőrizhetetlen, így szabályozásuk alapvetően átalakításra szorul. (Erről lásd az 1. számú mellékletben szereplő TISZK hatástanulmányt)

1.3 Tartalmi kérdések

A szakképzésbe történő belépés feltételeit – az elsajátítandó szakképesítés szakmai szintjének megfelelően – az Országos Képzési Jegyzék (OKJ) tartalmazza. A belépés történhet

- befejezett iskolai végzettség nélkül (21 szint),
- alapfokú iskolai végzettséggel (31 szint),
- a 10. befejezett évfolyamot követően (33 szint),
- a 12. befejezett évfolyamot követően (51 szint),
- sikeres érettségi vizsgát követően (52, 54 szint és a felsőfokú szakképzés 55 szint).
- felsőfokú iskolai végzettséggel (61 szint).

² A szakképzés Magyarországon 2010. - ReferNet országjelentés (CEDEFOP kiadás, a magyar ReferNet összeállítása), Oktatásfejlesztési Observatórium 2010. november, 18. oldal: 2.1.2. A közelmúltban megvalósított szakpolitikai fejlesztések a szakképzés főbb területein, Irányítás és finanszírozás cím alatti 1. bekezdés

Az OKJ tehát jelenleg alapfokú iskolai végzettséggel rendelkezők számára 2 szinten, középiskolát végzettek számára (FSZ képzés nélkül) 3 szinten biztosít lehetőséget szakképesítés megszerzésére. Problémát jelent azonban a szakképesítés-kimenetek (szakképesítés, szakképesítés-elágazás, részsakképesítés, szakképesítés-ráépülés) és a szakképesítéseket felépítő szakmai követelménymodulok nagy száma amelyekről a következő táblázatok adnak tájékoztatást, valamint egyes modulok szakmai tartalma is.

Az OKJ szerinti szakképesítés-kimenetek száma szintenként

szint	21	31	33	51	52	54	55	61	összesen
szám	79	398	125	33	213	343	80	20	1291

(Az OKJ szerinti szakképesítés-kimenetek szintjeinek a szakképesítésért felelős miniszterek szerinti megoszlását a 2. számú melléklet tartalmazza.)

Az OKJ szakképesítéseit felépítő szakmai követelménymodulok száma

	darab	százalék
Saját modul	1721	68 %
Közös modul	805	32 %
Összesen:	2526	100 %

saját modul: csak egy szakképesítés-kimenetben található

közös modul: legalább két szakképesítés-kimenetben megtalálható

Közös szakmai követelménymodulok száma a szakmai és vizsgakövetelményekben

Közös modulok száma	érintett SZVK-k száma	érintett SZVK-k aránya
0	90	20,93%
1	102	23,72%
2	62	14,42%
3	66	15,35%
4	45	10,47%
5	30	6,98%
6	16	3,72%
7	2	0,47%
8	7	1,63%
9	4	0,93%
10	2	0,47%
11	1	0,23%
12	3	0,70%

Működik az ún. „kötelező beiskolázás”, aminek lényege, hogy a 16. életévet betöltött, befejezett alapfokú iskolai végzettséggel nem rendelkező, de még tanköteles korú fiatal a megyei (fővárosi) főjegyző által kijelölt szakképző intézmény köteles átvenni az általános iskolától. A gyenge tanulmányi eredményű fiatalok számára az iskola felzárkóztató vagy előkészítő évfolyamokat is szervezhet.

Kerettantervek jelenleg csak az általános műveltséget megszilárdító szakaszra (szakiskolában a 9-10., szakközépiskolában a 9-12. évfolyamokon folyó oktatáshoz) állnak rendelkezésre.

Segítik az intézményeket pedagógiai programjuk, illetve helyi tantervük elkészítésében, de alkalmazásuk nem kötelező. Az iskolák munkájának megkönnyítése és az egységes tartalmi követelmények érvényesülése érdekében szakmai kerettanterveket kell kidolgozni, amelyek – bizonyos specializációkkal – a felnőttképzésben megvalósuló szakképzésben is kötelezően alkalmazandóak. Ez utóbbi előírás révén a felnőttképzés és az iskolai rendszerű szakképzés tartalmi szabályozórendszere is közeledik egymáshoz.

A szakmai és vizsgakövetelményeket a szakképesítésekért felelős miniszterek rendeletei tartalmazzák. A szakmai és vizsgakövetelmények, valamint az országos modulterkép kezelését sok esetben nehezíti, hogy azonos követelménymodulok több szakképesítésben, illetve több szakképesítésért felelős miniszter hatáskörébe tartozó szakképesítésben is szerepelnek. Ezen modulok változtatása esetén bonyolult és sok hibalehetőséget hordozó feladat a különböző tárcák által kezelt jogszabályokban a módosítások egységes, egyszerre történő átvezetése, illetve azok ellenőrzése.

A szakképzés neuralgikus pontja a szakmai vizsga, amelyet igen sok kritika ér. A modulok és vizsgarészek, ezen belül a vizsgafeladatok nagy számát, a vizsga időtartamának hosszúságát a vizsgázók és a vizsgáztatók egyaránt kifogásolják³. A szakmai vizsga pontozása során vitatható, mennyire indokolt a személyes kompetenciákra adott pontszámok beszámítása a szakmai eredménybe a jelenlegi technikával (rendkívüli módon torzítja⁴), mennyire reálisan méri a vizsgázók szakmai felkészültségét a szétaprózott anyagrészek számonkérése, és szükség van-e ilyen mélységű számonkérésre egy középszintű szakmai vizsgán⁵. Az iskolai rendszerű képzésre vonatkozóan a törvény nem ír elő külön modulzáró vizsgát – a gyakorlatban ez mégis megvalósul a szakmai vizsgán, ahol valamennyi modul minden vizsgarészének összes feladatát teljesítenie kell a vizsgázónak.

Az Országos Képzési Jegyzék modulrendszerű szakképesítéseiből 2010-ben szervezett szakmai vizsgák főbb adatai

	Szakmai vizsgák száma	Szakmai vizsgára jelentkezők száma
iskolai rendszerben	3086	39054
iskolarendszeren kívül	8847	138299
összesen:	11933	177353

³ Összeállítás az Országos Képzési Jegyzék (OKJ) monitoring vizsgálatának a szakképesítési rendszerre, és a szakmai és vizsgakövetelményekre (SZVK) vonatkozó megállapításairól, különös tekintettel a kritikai megjegyzésekre és a javaslatokra, Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet, 2010., 5. oldal 4. pont

⁴ Összeállítás az Országos Képzési Jegyzék (OKJ) monitoring vizsgálatának a szakképesítési rendszerre, és a szakmai és vizsgakövetelményekre (SZVK) vonatkozó megállapításairól, különös tekintettel a kritikai megjegyzésekre és a javaslatokra, Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet, 2010., 15. oldal 5.3. a szakmai készségekkel kapcsolatos vélemények értékeléséhez tartozó c) pont, továbbá 17. oldal 5.4. A személyiségtulajdonságokkal kapcsolatos vélemények értékeléséhez tartozó c) pont

⁵ Összefoglaló az Országos Képzési Jegyzék monitoring vizsgálatáról 2008-2010., Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet 2010., 28. oldal 4.4.2.2. A szakmai ismeretekre vonatkozó szöveges válaszok összegzése alatti f) pont

A vizsgabizottság elnökeinek és tagjainak száma a 2010-ben szervezett szakmai vizsgák során

	fő
kijelölt elnökök száma	11933
vizsgabizottsági tagok száma	23866
összesen:	35799

1.4 A felnőttképzésben folyó szakképzés

Az iskolarendszeren kívüli felnőttképzésben folyó szakképzés – ahogy a felnőttképzés egésze – piaci alapon valósul meg. A felnőttképzést folytató intézmények (köztük az iskolai rendszer intézményei is) a fizetőképes keresletnek, illetve a támogatási céloknak megfelelően hirdetnek, szerveznek OKJ szerinti szakképesítésekre tanfolyamot, amelynek során az iskolai rendszerrel egyenértékű végzettség szerezhető. A felnőttképzésben folyó szakképzés elvileg kompenzálhatja az iskolai rendszerű képzésben keletkezett problémákat: a szakképzettséggel nem rendelkezők számára biztosíthatja a szakmaszerzést, az elavult szakképesítéssel bírók esetében a szakmaváltást, a vállalkozások pedig – szakképzési hozzájárulási kötelezettségük csökkentésével is – támogathatják saját dolgozóikat OKJ szerinti szakképesítés megszerzésében. A felnőttképzés mindezek ellenére sem tudja a gazdasági igényeknek megfelelően korrigálni a szakképzési rendszer említett hiányosságait. Ennek egyik legalapvetőbb oka a felnőttképzés keretében megvalósuló szakképzés minőségének nagymértékű egyenetlensége, így a megszerzett szakmai tudás és gyakorlat bizonytalansága, a másik pedig az, hogy a képzések jelenlegi támogatási rendszere nem feltétlenül ad elsőbbséget a gazdaság által igényelt szakmaszerkezetnek⁶.

⁶ Érdekek és lehetőségek: A szakképző intézetek forrásszerző stratégiái, Összefoglaló. Kutatási azonosító: OFA 7341/0022, MTA 2009., 11. oldal 1. bekezdés, továbbá 13. oldal 1. bekezdés 4. mondatától

2 Reformintézkedések

A szakképzés reformját célzó javaslatok prioritásai:

- minden magyar állampolgárnak alanyi jogon jár iskolarendszerű képzésben szerzett gimnáziumi vagy szakközépiskolai érettségi, illetve az első OKJ-s szakképesítés – a jelenlegi gyakorlattal megegyezően;
- a szakképzési rendszer egyszerűsítése, beleértve a szakképzést megvalósító közoktatási intézmények szakképzéshez kapcsolódó tanügy-igazgatási szabályozását is;
- a hatékonyság javítása (munkaerőpiacra képzés), a foglalkoztathatóság javítása;
- a képzési idő és a szakmai tartalom újragondolása a „szükséges és elégséges” elv alapján;
- a szakmai kompetenciák fejlesztése és a személyes kompetenciák fejlesztése – ide értve a „kulcs” kompetenciákat is – egyaránt fontos a szakmai képzés során;
- a rendszer költséghatékony működtetése (nem lehet drágább a jelenleginél);
- a duális képzés általánossá tétele érdekében a gyakorlati oktatás támogatása.

2.1 Az iskolai rendszerű szakképzés

2.1.1 A szakiskola és a szakmunkásképzés

- a) A középfokú oktatásba (szakiskolai, szakközépiskolai, gimnáziumi képzések) történő belépés egyik feltétele az általános iskola VIII. osztályában történő mérésen bizonyos szintek elérése a választott intézménybe jelentkező tanulók részéről. A szakiskolában megvalósuló szakmunkásképzésbe alapfokú iskolai végzettséggel, vagy – legalább – a Hídprogram elvégzésével lehet bekapcsolódni, ez egységes bemeneti követelmény lesz. Aki a szakiskolába történő felvételhez szükséges szintet sem éri el, az csak a „HÍD I.” programba iskolázható be⁷. A középfokú oktatási intézményben továbbtanulni nem kívánó, de a tankötelezettségi kort még be nem töltött, és az általános iskola nyolc osztályát elvégző fiatal a „HÍD II.” programba iskolázandó be.

A HÍD programok jellemzői:

- A HÍD programokat az iskolarendszerű szakképzés feladat-ellátási kötelezettje szervezi meg és működteti az általa fenntartott szakképző iskolában. E feladatra megynként 2 „egyéni” szakképző iskolát célszerű kijelölni, melyeket a megynként létesítendő 2-2 TISZK tart fenn.

⁷ A szakiskolai képzés, a szakképzést elősegítő és a felzárkóztató oktatás a monitorozás tükrében, Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet, 2010., 294-295. oldal: „5. Javaslatok” fejezet alatti 3. és 6. pont

- A HÍD programok tanulóinak kollégiumi férőhelyet kell biztosítani.
- A HÍD programok vizsgával zárulnak, és a záróvizsga egyben felvételi vizsga is.
- A HÍD programok kiscsoportos oktatásban elméleti és tanműhelyi gyakorlati oktatás keretében az alábbi célokat valósítják meg:

HÍD I. pótolja a továbbtanuláshoz szükséges, de hiányzó alapvető kompetenciákat, ismereteket (számolás, szövegértés, kommunikáció, stb.), megtanít tanulni, motiválja a tanulást, fejleszti a szakma elsajátításához szükséges manuális készségeket,

HÍD II. megtanít tanulni, motiválja a tanulást, fejleszti a szakma elsajátításához szükséges manuális készségeket, szakmacsoporton belüli pályaaorientációs feladatokat lát el, bizonyos esetekben részsakképesítés megszerzésére készít fel.

HÍD III. Az általános iskolát el nem végző, de a tankötelezettségi kort betöltöttek számára, akik (3-as szintkódú) OKJ-s szakképesítés megszerzését szolgáló képzési programokba kívánnak beiratkozni. E program a felnőttoktatás keretében szervezhető meg és kombinálható foglalkoztatással is.

- Az alapfokú iskolai végzettségre épülő szakiskolai képzés általában 3 év lesz, és mindhárom évfolyam szakképzési évfolyamként fog működni.
- Az első évben a gyakorlati oktatás iskolai gyakorlati képzőhelyen (tanműhelyben) történjen, ahol a szakma alapjait sajátítja el a diák. Ezt a gazdasági kamara és az iskola által szervezett szintvizsga követi, amelyen felméri, hogy a diák alkalmas-e munkahelyi körülmények közt végezni szakmai gyakorlatát. Ha igen, a 10. évfolyamtól tanuló szerződés köthető, és a fiatal duális képzés keretében folytatja a szakmai vizsgára történő felkészülést. Így a gazdálkodó szervezetekhez már csak olyan tanulók kerülnek ki gyakorlatra, akik elsajátították a szakma alapfogásait és képesek az önálló, hasznos munkára.
- A gyakorlati képzést szervező vállalkozásoknak ellenőrzött módon, a szakmai követelményben foglaltaknak megfelelően kell biztosítani a tanulók felkészítését a szakmai vizsgára.
- Előírandó a duális képzés szakoktatói számára a mestervizsga-kötelezettség azzal, hogy megfelelő átmeneti idő biztosításával számukra bizonyos mértékű pedagógiai ismereteket nyújtó továbbképzés is előírásra kerül. A szakoktatók minőségi munkájához szükséges anyagi elismerés és követelményrendszer érvényesítendő⁸.

2.1.2 A szakközépiskola

- A gimnáziumba és a szakközépiskolába felvehetők létszámát az oktatásért felelős miniszterrel közösen – a tanulói képességeknek megfelelően kialakított szempontok és

⁸ A szakképzés Németországban, Cedefop Panoráma sorozat; 138, Luxembourg, Office for Official Publications of the European Communities, 2007., 50-51. oldal: „6.3. Vállalaton belüli oktatók”

feltételek szerint – korlátozni kell, a gyengébb tanulmányi teljesítményt nyújtókat pedig a szakmunkásképzésbe kell irányítani. Ebben nagy szerepet játszik a hatékony pályaorientáció (l. 2.5.1 pont).

- b) A szakközépiskolai képzésbe történő belépés felvételi eljáráshoz vagy tanulmányi eredményhez legyen kötve.
- c) A szakközépiskola (az előadó művészeti szakközépiskola kivételével) négy évfolyamos. A szakközépiskolák 9. évfolyamra történő beiskolázása ágazatonként történik (a létrehozott ágazati párbeszédbizottságok mintájára maximum 23 ágazatra), a 9-12. szakképző évfolyamokon az ágazathoz tartozó, érettségihez kötött szakképesítések közös elemeinek tartalmát magában foglaló szakmai elméleti és gyakorlati oktatás folyik, az egységes kerettanterv szerinti közismereti képzés mellett.
- d) Elvárás, hogy a szakközépiskolai képzésben részt vevő fiatal a munkaerőpiacon használható végzettséggel lépjen ki az iskolarendszerből akkor is, ha a szakmai érettségit követően nem tanul érettségihez kötött szakmát. Ezért a szakmai érettséginek – FEOR-hoz kötötten – meghatározott – a szakképesítésért felelős miniszter javaslatai figyelembevételével meghatározott – munkakörök betöltésére kell feljogosítania. A gimnáziumokkal hasonlóan négy közismereti tantárgyból érettségizni és a szakközépiskola jellegének megfelelően egy szakmai tantárgyból kell komplex érettségi szakmai vizsgát tenni azzal, hogy a szakközépiskolai érettségi emelt szintű érettséginek számít, illetve a bizonyítvány bizonyos munkakörök betöltésére feljogosító, de nem OKJ-s szakmai végzettséget jelent.

Példák az ágazati beiskolázású szakközépiskolákra és munkakörökre

SZAKKÖZÉPISKOLA LEHETSÉGES MEGNEVEZÉSE	Az ágazathoz tartozó példa FEOR szám, foglalkozás megnevezése
ÉLELMISZERIPARI SZAKKÖZÉPISKOLA	7111; Húsfeldolgozó 3113 Élelmiszer-ipari technikus
ÉPÍTŐIPARI SZAKKÖZÉPISKOLA	3117 Építő- és építészművelődési technikus
GÉPIPARI SZAKKÖZÉPISKOLA	3116 Gépészművelődési technikus 3151 Energetikai (erőművi) berendezés vezérlője
KERESKEDELMI SZAKKÖZÉPISKOLA	5111 Kereskedő 3622 Kereskedelmi ügyintéző 3632 Marketing- és PR-ügyintéző
KÖNNYŰIPARI SZAKKÖZÉPISKOLA	3114 Fa- és könnyűipari technikus 7211 Szabásminta-készítő
KÖZLEKEDÉSI SZAKKÖZÉPISKOLA	7341 Villamos gépek és készülékek műszerésze, javítója; 4132 Szállítási, szállítmányozási nyilvántartó
MEZŐGAZDASÁGI SZAKKÖZÉPISKOLA	6130 Vegyes profilú gazdálkodó 3131 Mezőgazdasági technikus 6115 Dísznövény-, virág- és faiskolai kertész, csemetenevelő
VEGYIPARI SZAKKÖZÉPISKOLA	3115 Vegyésztechnikus 8135 Műanyagtermék-gyártó gép kezelője
VILLAMOSENERGIA-IPARI SZAKKÖZÉPISKOLA	3122 Villamosipari technikus (elektronikai technikus) 3146 Telekommunikációs technikus

- e) A szakmai gyakorlat szervezése a 9-12. évfolyamokon tanév közben iskolai tanműhelyben vagy együttműködési megállapodással külső gyakorlati képzőhelyen, az összefüggő nyári szakmai gyakorlat szervezése pedig kötelezően erre alkalmas külső gyakorlati képzőhelyen történik.
- f) Juttatást csak az összefüggő gyakorlat után lehet és kell adni a tanulónak – a vállalkozás a szakképzési hozzájárulás terhére visszaigényelheti ennek költségeit. A gyakorlat megszervezése az iskola feladata, de ha a tanuló saját maga szerez gyakorlati képzőhelyet, akkor az iskola köteles a választását támogatni.
- g) A szakmai érettség követően a fiatal háromféle továbblépési lehetőség közül választhat. Tanulhat érettségihez kötött szakmát (ez első szakképesítésnek számít, tehát ingyenes), azaz részt vehet érettségihez kötött szakmunkás vagy technikus végzettséget adó képzésben, beléphet a felsőoktatásba, vagy a szakmai érettségi bizonyítvány birtokában munkát vállalhat. A szakirányú tárgyból tett érettségi vizsga emelt szintű és beszámítandó a szakirányú felsőoktatási felvételibe.

2.1.3 A tanulószereződés

Jelenleg évente nagyságrendileg 40-50 ezer tanuló vesz részt tanulószereződéssel vállalkozónál gyakorlati képzésben. A Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet végzi a tanulószereződéssel tanulót foglalkoztató szakképzési hozzájárulásra kötelezettek elszámolásának ellenőrzését. Az Intézet adatai alapján a következőképpen alakult a tanulószereződések száma 2003-tól:

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Tanulószereződéssel rendelkező tanulók átlagos létszáma	14 501	16 852	22 457	27 244	29 964	34 265	37 234	38 385
Ebből hiány-szakképesítést tanulók átlagléttszáma					856	2 046	2 829	3 673

A Magyar Kereskedelmi és Iparkamara nyilvántartásában szereplő adatok szerint a következőképpen alakult a tanulószereződések száma:

év	1999-2000	2000-2001	2001-2002	2002-2003	2003-2004	2004-2005	2005-2006	2006-2007	2007-2008	2008-2009	2009-2010
db	8300	10100	12700	14800	16400	22000	32000	38000	44000	46000	48000

A tanulószereződéssel kapcsolatos jelenlegi szabályozás jelentősen átalakul.

a) Szakiskolában a második szakképző évfolyamtól, azaz a 10. évfolyamtól köthető tanulószerveződés. A szakközépiskolában a 9-12. évfolyamokon tanulószerveződés nem köthető, csak az érettségit követő szakképző évfolyamokon. Tanulószerveződés a jelenlegi szabályozással ellentétben nemcsak a szakképzési hozzájárulásra kötelezettekkel köthető a jövőben, hanem azon szakképesítések esetén is, ahol nem biztosítható a szakképzési hozzájárulásra kötelezettek által, vállalati környezetben folyó gyakorlati képzés (pl. egészségügy, szociális, művészet, közművelődés szakmacsoport szakképesítései és az egyéb szakmacsoportban szereplő rendészeti szakképesítések, östermelők által biztosítható agrárszakképesítések). Ezek általában költségvetési szerveknél, egyházi fenntartású intézményeknél, meghatározott nonprofit szervezeteknél és általuk fenntartott intézményeknél megvalósuló képzések. Részükre a tanulószerveződéssel kapcsolatban felmerülő költségeiket – a szakképzési hozzájárulásra kötelezettek által elszámolható mértékkel azonos módon – támogatásként, igénylést követően téríti meg az MPA képzési alaprésze. A náluk tanulószerveződéssel gyakorlati képzésben részt vevőket ugyanolyan juttatások és kedvezmények illetik meg, mint a gazdálkodó szervezeteknél gyakorlati képzésben részesülő tanulókat. A tanulószerveződések ezen kiterjesztése a meghatározott szakképesítésekben tanuló összlétszámából 60%–100%-os tanulószerveződés-kötés esetén 3,5–5,9 milliárd Ft többletterhelést jelent az MPA képzési alaprész kiadási előirányzatában. A szóban forgó többletkiadást úgy kívánjuk finanszírozni, hogy a szakképzési hozzájárulásra kötelezettek által a saját dolgozóik képzésére elszámolható kötelezettség mértékét csökkentjük, ezáltal (a 2010. évi adatból kiindulva) 2012-től évente mintegy 4 Mrd Ft többletbevétele keletkezik az MPA képzési alaprészének, amely fedezetet biztosít a többletkiadásokra.

Számítás: A felsorolt szakmacsoportokban, illetve szakképesítésekben tanulók 2008-2010. évi átlagléttszáma 11.885 fő. A szakképzési hozzájárulási kötelezettséggel korrigált visszaigénylés átlaga 494.000 Ft/fő.

$$7130 \text{ fő} * 494.000 = 3,52 \text{ milliárd Ft}$$

$$11885 \text{ fő} * 494.000 = 5,87 \text{ milliárd Ft.}$$

		2012	2013	2014	2015
MPA többletkiadás	Tanulószerveződés kiterjesztése	1,5 Mrd	3,5 Mrd	4,5 Mrd	5,9 Mrd
MPA többletbevétel	Megtakarítás a saját dolgozók képzésére fordítható összeg felezéséből	4 Mrd	4,2 Mrd	4,4 Mrd	4,6 Mrd
	Mérleg	2,5	0,7	-0,1	-1,3

b) Tanulószerveződés csak nappali rendszerű oktatásban, tanulói jogviszonyban álló tanulóval köthető, a felnőttoktatásra vonatkozóan külön szabályok kerülnek bevezetésre.

- c) Újra kell szabályozni a tanulószerveződés megkötésének és felbontásának feltételrendszerét és eljárásrendjét. Lehetővé kell tenni, hogy kizárólag törvényben előírt esetekben a gyakorlati képzőhely is felbonthassa a tanulószerveződést.
- d) A Kamaráknak ki kell dolgozni a gazdaságban dolgozó gyakorlati oktatók képesítési és minősítési követelményrendszerét és bevezetésének ütemezését⁹.
- e) Amennyiben az a gazdálkodó szervezet, vagy egyéb, tanulószerveződés kötésére jogosult szervezet, intézmény, akivel a tanuló tanulószerveződéses jogviszonyban állt, a szakmai vizsgát követően tovább foglalkoztatja (munkaviszonyban) a tanulót (akár szakiskolai tanulóként, akár érettségihez kötött képzés érettségi utáni szakképző évfolyamán állt fenn a tanulószerveződés), egy éven át foglalkoztatási támogatást kap a Munkaerőpiaci Alapból, a mindenkori minimálbér 50%-ának megfelelő mértékben havonta. Ha pedig egy munkáltató közvetlenül a szakmai vizsga után munkaviszonyban foglalkoztat a szakképzésének megfelelő munkakörben olyan friss szakképzéssel rendelkező fiataalt, aki korábban tanulószerveződés keretében vett részt gyakorlati képzésben – de máshol, azonban ott nem tudták a továbbfoglalkoztatását biztosítani –, szintén egy éven át kap foglalkoztatási támogatást a Munkaerőpiaci Alapból, a mindenkori minimálbér 25%-ának megfelelő mértékben havonta.

A gyakorlati képzésben részt vevő szakképzési hozzájárulásra kötelezett vállalkozások

	gyakorlati képzést folytató vállalkozások	gyakorlati képzőhelyek száma a vállalkozásoknál
db	8931	11253

2.1.4 A felzárkóztatás

A szakiskoláknak elengedhetetlen szerepe van a társadalmi felzárkózásban, ilyen értelemben a leszakadó, veszélyeztetett rétegek felzárkózását is szolgálja a szakképzés megújítását szolgáló intézkedések jelentős része¹⁰. Az általános iskolai hiányosságok pótlását célzó felzárkóztató képzést egységes kerettanterv alapján a közoktatásról szóló törvény koncepciójában rögzített Hídprogram biztosítja. A szakiskolai képzés bemeneti követelménye is legalább ennek a felzárkóztatást szolgáló programnak az elvégzése, amennyiben a tanuló nem rendelkezik alapfokú iskolai végzettséggel. Annak érdekében, hogy bárki bármilyen életkorban folytathassa megkezdett tanulmányait, fontos, hogy a Hídprogram szerinti képzés felnőttoktatás keretében is megszervezhető legyen. Az ehhez való hozzáférést minden érintett számára garantálni kell, ezért kötelező állami feladatként szükséges definiálni.

⁹ A szakképzés Németországban, Cedefop Panoráma sorozat; 138, Luxembourg, Office for Official Publications of the European Communities, 2007., 32. oldal: 4.3.1. A duális rendszer fejezetén belül „A vállalkozás mint tanulási helyszín” cím alatti 2. bekezdés

¹⁰ A szakiskolai képzés, a szakképzést elősegítő és a felzárkóztató oktatás a monitorozás tükrében, Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet, 2010., 294-295. oldal: „5. Javaslatok” fejezet alatti 6., 7., 8., 9. pont

A közoktatásról szóló törvény 27. §-ának (8) bekezdése szerint folyó felzárkóztató oktatásban nagyságrendileg 2100-2200 tanuló vesz részt egy tanévben, ami a programmal potenciálisan érintett tanulók 10%-a. Az adatok a felzárkóztató oktatást végző iskolák adatszolgáltatásán alapulnak, az azonban csak nagyjából becsülhető meg, hogy a tanulók mekkora hányadában érte el a célját a program, azaz hány tanuló tudott ezt követően belépni a szakképzésbe.

A felzárkóztató oktatásban részt vevők 72 közoktatási intézmény adatszolgáltatása alapján

	a 2009/2010-es tanévben	
	tanulólétszám (fő)	százalékosan
Felzárkóztatásban potenciálisan érintett tanulók	31000	100%
Felzárkóztatásban ténylegesen részt vevő tanulók (lejelentett)	2179	7%
Felzárkóztatásban ténylegesen részt vevő tanulók (korrigált)	2500	8%
A felzárkóztatásban ténylegesen részt vevő 2179 tanulóból		
szakképző évfolyamra lép	kb. 1307	kb. 60%
munkába áll	kb. 326	kb. 15%
9. évfolyamra lép	kb. 22	kb. 10%

Megállapítható, hogy jelenleg felzárkóztató oktatásban az érintett tanulók mindössze 7-8%-a vesz részt. Tíz tanulóból mindösszesen 6 kezdi meg szakképzési tanulmányait ezt követően, azonban a felzárkóztató képzés után a felzárkóztatásban részt vett tanulók nagyobb arányban morzsolódnak le, amely elsősorban az addigi személyes törődés és az egyéni fejlesztés megszűnésével magyarázható.

A szakmatanulásra nem minden általános iskolai végzettséggel rendelkező fiatal alkalmas. Ahhoz azonban, hogy e fiatalok ne sodródjanak ki az oktatásból, és foglalkoztathatóak legyenek, fontos, hogy a Hídprogram olyan ütemezést, lehetőségeket és komplex fejlesztést biztosítson számukra, amely lehetővé teszi, hogy résztvevői vissza tudjanak kapcsolódni a képzési rendszerbe, és alkalmassá váljanak a dolgozó életre. Tekintettel arra, hogy az elmúlt évtizedben igen nagy költségvetési ráfordítással sok fejlesztési és kísérleti program valósult meg, fontos lenne a programot széleskörű szakmai együttműködésben kialakítani, az eddig megvalósított fejlesztések tapasztalatainak figyelembevételével (pl. Második esély, SZFP, intézményi szintű fejlesztések). Ésszerű azoknak a módszereknek, tanterveknek a felhasználása, melyeket az eddigiekben Magyarországon alacsony lemorzsolódási rátával, sikeresen működő felzárkóztató programok során fejlesztettek ki és alkalmaztak (pl. Dobbantó program).

2.1.5 A felnőttoktatás

A szakiskolában nappali rendszerű oktatásban végzett szakmunkásoknak lehetőséget kell biztosítani arra, hogy a felnőttoktatás keretében két tanév alatt érettségi vizsgát tehessenek. Ez úgy érhető el, hogy a szakmai tudásuk beszámítása mellett elsősorban a közismereti tudásukat kell fejleszteni ebben a két tanévben, melynek végén a szakképesítésük ágazatának megfelelő

szakmai érettségit szereznek. A statisztikai adatok alapján évente átlagosan 35.000 fő vesz részt a felnőttoktatásban szakképzésben.

A felnőttoktatás keretében, esti és levelező oktatás munkarendje szerint szervezett szakképzésben tanuló szerződés nem köthető. Ugyanakkor biztosítani kívánjuk a lehetőséget arra, hogy akár gyakorlatigényes szakmákat is lehessen iskolai rendszerben, felnőttoktatás keretében oktatni. Ezért a szabályozást úgy alakítjuk át, hogy a szakmai gyakorlati képzés egészére köthető legyen együttműködési megállapodás külső gyakorlati képzést folytató szervezettel, céggel, intézménnyel, oly módon, hogy a gyakorlati képzés utáni normatívára a szakképző iskola jogosult (ugyanúgy, mintha a gyakorlati oktatás iskolai tanműhelyben folyna teljes egészében). Az együttműködési megállapodásban rögzítettek szerint az iskola átadhatja a gyakorlati oktatás után járó normatívát a gyakorlati képzést végzőnek.

Az esti oktatás munkarendje szerint szervezett szakképzésben az iskolák kötelesek lesznek a gyakorlatigényes szakképesítések esetén a nappali képzésre előírt óraszámokat úgy csökkenteni, hogy az elméleti óraszámok csökkenjenek nagyobb mértékben, a gyakorlati képzés óraszámai pedig ériék el a nappali képzés gyakorlati óraszámainak legalább 70%-át.

A levelező és a távoktatás keretében folyó szakmai oktatást az OKJ szintjén rendezzük úgy, hogy az OKJ-ben meghatározzuk, mely szakképesítések oktathatók ilyen formákban és melyek nem¹¹.

Javaslatunk szerint a felnőttoktatásban is kell biztosítani a Hídprogramban való részvétel lehetőségét.

2.1.6 A felnőttképzés

Az iskolai rendszeren kívüli, piaci alapon megvalósuló felnőttképzésben is meg kívánjuk hagyni az OKJ szerinti szakképesítés megszerzésének a lehetőségét, mert az – bizonyos feltételek teljesülése esetén – rugalmas alkalmazkodást biztosít a gazdaság igényeinek megfelelő szakmaszerkezet alakításában. Azonban az OKJ szerinti felnőttképzést folytató intézmények esetében is biztosítani kell az iskolai rendszerű szakképzésben alkalmazott kerettantervek révén megvalósuló szakmai minőséget, ezért egy folyamatában ellenőrzött, államilag kontrollált minőségi rendszer felállítása szükséges a felnőttképzésben is az elméleti és gyakorlati követelmények betartása érdekében. A felnőttképzés folytatásának feltételeit oly módon alakítjuk, hogy az iskolai rendszerű szakképzés intézményei egyre nagyobb mértékben kapcsolódhassanak be az iskolai rendszeren kívül megvalósuló szakképzésbe. Mindez a felnőttképzésben is elősegíti a szakképzés minőségi színvonalának növelését, megteremti az iskolai és az iskolarendszeren kívüli szakképzésben megszerzett bizonyítványok mögötti tudás egyenszilárdságát. Ezen kívül hozzájárulhat az iskolai rendszerben alkalmazott pedagógusok foglalkoztatási biztonságának növeléséhez.

¹¹ Az OKJ-ban szereplő távmunkában is végezhető, e-learninges módszerrel oktatható szakképesítések – Kutatási tanulmány, Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet, 2008., 1. oldal: „Bevezető”, továbbá 7-8. oldal: „A leválogatás módszertana”, 8-11. oldal: „A leválogatás eredménye”

2.1.7 Szakmai tárgyat oktató pedagógusok

Az iskolarendszerű szakképzésben szakmai tárgyat oktató pedagógusra és a gyakorlati oktatóra is vonatkozik általánosságban a pedagógus életpálya-modell: a megfelelő különbségekkel. A szakképzésben szakmai tárgyat tanító pedagógusokra (szakmai elméleti és gyakorlati tárgyat oktatókra egyaránt) és szakoktatókra vonatkozóan a rugalmasság érdekében speciális szabályok megfogalmazása szükséges. Annak az igénynek, hogy a képzési struktúra rugalmasan alkalmazkodjon a munkaerő-piaci igényekhez, csak akkor felelhet meg a szakképzés rendszere, ha az iskolai rendszerű szakképzésben sem kötik az intézmények kezét a szükségesnél nagyobb mértékben a speciális képzettségű szakemberek határozatlan idejű munkaviszonyban való alkalmazásából fakadó munkajogi szabályok.

A szakmai elméleti és gyakorlati tárgyat oktató pedagógusok és nem pedagógus szakoktatók száma
szakiskolában és szakközépiskolában

	szakiskolában	szakközépiskolában
összesen (fő)	17233	
iskolatípusonként (fő)	6890	10333
iskolatípusonként (%)	40	60
ebből:		
elmélet (fő)	8956	
iskolatípusonként (fő)	2756	6200
gyakorlat (fő)	8267	
iskolatípusonként (fő)	4134	4133

A szakmai tárgyak és az iskolai gyakorlati oktatás vonatkozásában a közoktatási intézményekben könnyíteni kell a 70%-os határozatlan idejű foglalkoztatás szabályán, nagyobb mértékű szabadságot engedve az intézményeknek. A koncepció javaslatának indoka szerint sok esetben ellehetetleníti a szakmastruktúra-váltást az a tény, hogy a dolgozók nem cserélhetők az igényeknek megfelelően (pl. nincs pénze a fenntartónak a végkielégítésre), így a gazdaság igényének ellenére marad a meglévő képzési kínálat; illetve a gazdaság kiváló szakemberei jellemzően csak óraadóként vonhatók be az oktatásba.

Szintén a rugalmasság érdekében rugalmasabb képesítési előírásokra van szükség – indokolt esetben – a szakmai tárgyat oktatók tekintetében. Elméletileg és középtávon egyetértünk az elvvel, amely a közoktatási törvény koncepciójában szerepel, hogy legyen kötelező a pedagógiai végzettség a szakmai tárgyat oktatók esetében is, illetve az iskolai gyakorlati oktatásban részt vevők esetén legalább 120 órás pedagógiai továbbképzés. Ezen elvek szigorú betartatása azonban sok esetben ellehetetlenítené a szakmastruktúra gyors alakítását az igényekhez és a regionális fejlesztési és képzési bizottságok (RFKB-k) döntéseikhez. Ezért ha egy szakképzés szakmai tárgyaira nincs pedagógus végzettségű jelentkező, aki a szükséges szakirányú végzettséggel rendelkezik, fontosnak tartjuk a jelenlegi gyakorlatot miszerint az

iskola tekinthessen el a pedagógus végzettség megkövetelésétől, valamint a pedagógusvégzettség előírása méltányos határidővel csak a határozatlan időre alkalmazottak esetében legyen kötelező középtávon.

A pedagógus életpálya-modellhez kapcsolódó javaslat szerint (amelynek részleteit a pedagógus életpálya-modell koncepciója tartalmazza) a szakmai tárgyat oktató tanárok akkor kerülhetnek be a pedagógus életpálya-modellbe, ha felsőfokú végzettséggel és pedagógiai végzettséggel rendelkeznek, legyenek akár szakmai elméleti vagy szakmai gyakorlati tárgyakat oktató tanárok. Ebben az esetben a Kjt-hez képest speciálisabb szabályokat tartalmazó – leendő – pedagógus életpálya-modell törvény szabályozza a jogviszony feltételeit és az állami finanszírozás szabályait. A szakmai tárgyat oktató, pedagógus végzettséggel nem rendelkező tanárok és szakoktatók akkor kerülhetnek be a pedagógus életpálya-modellbe, amennyiben felsőfokú végzettséggel rendelkeznek és pedagógiai végzettséget is szereznek, ellenkező esetben csak – ugyancsak államilag finanszírozva – a Kjt. hatálya alá tartozhatnak.

2.2 Hatékonyabb feladatellátás

2.2.1 A térségi integrált szakképző központok (TISZK)

A TISZK-ek rendszere alapvető átalakításon megy át a következő években. A közoktatási intézményként működő szakképző iskolákon alapuló TISZK-ek átalakítására kétféle modellt mutatunk be. Ezekben figyelemmel voltunk a közoktatási intézmények fenntartási szerkezetében és elvében bekövetkező várható változásokra, továbbá a különböző típusú fenntartókkal szembeni, némileg különböző állami elvárásokra a szakképzési feladatok ellátása terén. A kétféle modell – eltérő rendszere ellenére – ugyanazokat a hosszú távú célokat kívánja megvalósítani, amely közös jegyeket a modellek felvázolását követően mutatunk be.

Mindkét esetben fő elv, hogy az első államilag elismert szakképesítés megszerzésére az iskolai rendszerű szakképzésben kerüljön sor az állam elsődleges feladatellátási szerepkörében és ezért 100%-os állami finanszírozással.

A modell:

E szerint az önkormányzati és állami fenntartású szakképző intézmények az ún. holland modell szerint összevonásra kerülnek és megyénként előreláthatóan 2-3 ilyen formában működő TISZK jön létre, amelyek teljes egészében lefedik a megyei szakképzési feladatellátást. Bizonyos szakképesítések esetében, amelyeknél nem érvényesülhetnek a munkaerő-piaci kereslet törvényszerűségei, lehetőség lesz más területi alapú (pl. országos) intézményi struktúrára kialakítására is (pl. rendészeti szakképesítések). A szakképzési feladatok ellátásának kötelezettsége a megyei önkormányzatok esetében megszűnik, a területi önkormányzatok tehát nem lesznek a szakképző intézmények fenntartói. Tipikusan települési, városi és megyei jogú városi önkormányzatok fenntartásába kerülnek vagy maradnak a

szakiskolák és szakközépiskolák, amelyek jogszabályban lesznek kijelölve (ideértve a meghatározott kötelező integrációt is), természetesen figyelembe véve a már fennálló fenntartói szerkezetet és a leoptimalisabban kialakítható modellt. E modell esetében a jelenlegi fenntartói jogosítványok változnak: a) központilag kerül meghatározásra a finanszírozás mértéke, módja, szabályai, valamint a képzési kapacitás mértéke, szakmaszerkezete; b) fenntartói jogosítvány marad: a vagyongazdálkodás, az üzemeltetés, a munkáltatói és a másodfokú döntés meghozatalára vonatkozó fenntartói jogkörök gyakorlása.

B modell

E szerint a modell szerint az önkormányzatok által fenntartott szakképző intézmények teljes egészében állami fenntartásba kerülnek (fenntartók az állam képviseletében a kormányhivatalok), az összes fenntartói és intézményi jogosítványokkal együtt. Ebben a modellben is jogszabály jelöli ki az egyes intézményi szerveződéseket és a különböző intézmények integrációját.

Mindkét modellnél az első igen fontos lépés, hogy a vegyes típusú intézményeket és a többcélú intézményeket tisztán szakképzési célúvá kell átalakítani, hogy létre lehessen hozni az új TISZK-eket. A TISZK-ek és a szakképző intézmények finanszírozása az új modellekben nem fejkvóta alapján, hanem intézményfinanszírozás szerint kerül kialakításra. A kialakuló új intézményi struktúrában megegyezik a nem önkormányzati és nem állami fenntartású szakképző intézmények szerepe. Az egyházi fenntartású intézmények megtartják fenntartói önállóságukat, azonban teljes finanszírozásra csak abban az esetben tarthatnak igényt, amennyiben a központilag meghatározott szakképzési szerkezetben folytatják képzéseiket. Ebben az esetben az önkormányzati/állami fenntartású TISZK-ekhez hasonlóan teljes finanszírozásra tarthatnak igényt. Az egyéb (pl. egyesületi, alapítványi, céges) fenntartású szakképző intézmények eltérő feladat-ellátási céljaik miatt csak bizonyos szakképzési kiegészítő támogatásra tarthatnak igényt, amelyet a szakképzésért felelős miniszterrel kötött szakképzési megállapodásban rögzített mértékben és feltételek szerint kaphatnak meg¹².

További közös jegyek az A és a B modell szerint létrejövő TISZK-ek esetében:

- a) A feladat-ellátási modellek szerint megvalósítható mértékben általánossá kell tenni az egy intézmény keretében működő, azaz a szakképző intézmények tényleges integrációja alapján létrejövő TISZK modellt (az ún. holland modellt), a feladat-ellátás optimalizálása ugyanis ebben a formában valósítható meg a leghatékonyabban. A szakképző intézmények egy intézmény keretében történő fenntartása a kizárólagos TISZK formává válik hosszútávon.

¹² A térségi integrált szakképző központok javaslatai a szak- és felnőttképzés átalakításához, Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet, 2010., 27-29. oldal: Javaslatok a finanszírozás átalakítására

- b) A kialakítandó TISZK-rendszer szerint létrejövő szakképzési infrastruktúra teljes kialakulásáig tartó átmeneti időszak végéig a már működő önkormányzati/állami fenntartású TISZK-eknek is át kell alakulniuk a holland modell szerint.
- c) A leírt infrastrukturális átalakítás következtében hatékonyabban, költségtakarékosabban és a munkaerő-piaci igényeket ténylegesen kielégítő módon tartható fenn a szakképzés intézményrendszere, amely által megszűnik a TISZK-ek finanszírozás-orientált működtetésének jelenleg tapasztalható jellege. Erről részletesebben lásd az 1. számú mellékletben szereplő hatásvizsgálatot.

A kiválasztott új modellek bármelyike szerinti hatékony működés akkor valósulhat meg, ha az intézményrendszer átalakítása teljes körűen megtörténik. Az átalakítás folyamatának ütemezésekor azonban nem hagyható figyelmen kívül, hogy a jelenlegi 85 TISZK közül mindössze 7 működik a hosszútávon preferált holland modell szerinti formában, továbbá a TIOP/TÁMOP pályázatok keretében 68 TISZK (39 mindkét pályázaton) nyert a korábbi átalakuláshoz és fejlesztésekhez támogatást.

2.2.2 A regionális fejlesztési és képzési bizottságok (RFKB)

- a) A szakiskolai képzésbe történő beiskolázást szigorúan az RFKB szakképesítésenkénti javaslata alapján meghozott miniszteri rendeletben meghatározottak szerint kell meghirdetni.
- b) A szakközépiskolai beiskolázást is az RFKB javaslata alapján kell meghirdetni. Az RFKB szakközépiskola esetében a 9. évfolyamra és ágazatra alakít ki javaslatot, valamint részt vesz a felvételi eljárás előkészítésében. Az RFKB a szakmai érettségit követően, az ágazaton belüli konkrét szakképesítésre történő beiskolázásra vonatkozóan ismét javaslatot tesz, amelyet a szakképzésért felelős miniszter rendeletben hirdet ki.
- c) Az RFKB a rövid és a középtávú tervezés szintjén összehangolja az iskolai rendszerű és a felnőttképzésben folyó szakképzést. A felnőttképzésben OKJ szerinti képzés csak az RFKB szakképzés irányaira és arányaira vonatkozó döntése alapján kaphat támogatást.
- d) Az RFKB továbbra is regionális szinten működik és teszi meg javaslatait. Szükséges jogszabályi garanciákat biztosítani arra nézve, hogy minden régióban, minden iskolára vonatkozóan egységes javaslatokat alakítson ki az illetékes RFKB, ezért az RFKB javaslata meghozatalának módjára és szempontjaira vonatkozó rendelkezések is miniszteri rendeletben kerülnek szabályozásra. A rendeletben foglaltak érvényesülését az RFKB-javaslatok miniszteri rendelettel történő kihirdetése előtt a Nemzetgazdasági Minisztérium mint a szakképzésért felelős minisztérium ellenőrzi. Ezért nem szükséges, hogy az RFKB-ban valamennyi szakképesítésért felelős miniszter szavazati joggal rendelkező tagot delegáljon, hiszen a miniszteri rendelet közigazgatási egyeztetése során e minisztériumoknak az RFKB-ban biztosítható joguktól erősebb egyetértési jogot

gyakorolhatnak. A miniszteri rendelet kiadására ugyanis a szakképesítésért felelős miniszter javaslatai figyelembevételével kerül sor.

- e) Az egyházi fenntartású szakképző intézményekre és TISZK-ekre vonatkozóan is kötelező érvényű lesz az RFKB-k javaslata alapján megalkotott rendelet, az alapítványi és egyéb fenntartású iskolák esetében pedig a szakképzésért felelős miniszterrel kötött megállapodás tartalmazza az RFKB-k által kialakított javaslatok érvényesülését.

2.2.3 Költséghatékonyabb iskolai rendszerű szakképzés

- a. Fontos rögzíteni, hogy az államnak elsődleges felelőssége és szerepe van abban, hogy minden rendelkezésére álló eszközzel segítse, hogy minden állampolgára a munkaerőpiacon hasznosítható szakképesítést szerezhessen. Ennek feltételeit mind anyagilag, mind feltételrendszerében biztosítani kell. Az első szakképesítés megszerzésének elsődleges helye az iskolai rendszerű szakképzés – elsősorban a nappali rendszerű szakképzés, de biztosítani kell a szakképesítéssel, sőt akár alapfokú iskolai végzettséggel sem rendelkező felnőttek számára is a lehetőséget, hogy első szakképesítésüket az iskolai rendszerű szakképzés keretein belül szerezzék meg. Az iskolai rendszerű szakképzés ugyanis az, ami mind tartalmában, mind minőségében szoros állami kontroll alatt áll, így érhető el az a cél, hogy mindenki hozzáférhessen, és a munkaerőpiacon releváns, minőségi képzést kapjon.
- b. Ugyanakkor megfelelő és ésszerű korlátok beépítése szükséges annak érdekében, hogy az erre a célra fordított források jól hasznosuljanak. Jelenleg az állam a 9-10. évfolyamon tanulást korlátlan számú évfolyamra teljes normatívával támogatja, a magasabb évfolyamokon is csak a harmadik évfolyamismétlés után veheti igénybe az oktatást a tanuló tandíj ellenében, míg a szakképző évfolyamokon az első iskolai rendszerben szervezett szakmai vizsga letételéig korlátlan számú évfolyamra finanszírozza a tanulmányokat.
- c. Ennek ésszerű megváltoztatása érdekében korlátozzuk az ingyenesen, állami normatív támogatás mellett igénybe vehető, iskolai rendszerű szakképzés keretében elvégezhető évfolyamok számát iskolatípusonként. Cél, hogy a jövőben a szakiskolában a 9-11. évfolyamon, szakközépiskolában pedig a 9-12. évfolyamon is a képzés hosszánál csak két tanévvel hosszabb ideig járjon egy tanuló után a teljes állami támogatás, míg az érettségivel rendelkező tanulók esetén az állam a képzés hosszához képest egy tanévvel hosszabb időt finanszírozzon legfeljebb. A részletes szabályozásnál figyelembe kell venni a szakmaváltás esetén felmerülő kérdéseket is, valamint, hogy ne kerüljenek hátrányba az évfolyamot nem ismétlők, illetve az évfolyamot önhibájukon kívül ismétlők.

2.3 Tartalmi kérdések

2.3.1 A szakmai vizsga és a szintvizsga

- a) Kötelező lesz a szintvizsga minden olyan szakképesítés esetén, amelyekre tanulósz szerződés köthető, amennyiben a gyakorlati képzés, vagy annak egy része tanulósz szerződés keretében valósul meg. A szintvizsgát a tanulósz szerződés keretében történő gyakorlati képzés megkezdése előtt kell megszervezni. A szakközépiskolában – tekintettel a 9-12. évfolyamon folyó gyakorlati képzésre – nem lesz kötelező a szintvizsga, csak abban az esetben, ha az érettségi utáni szakképző évfolyamot olyan tanuló kezdi meg, aki nem az ágazatnak megfelelő szakközépiskolában tanult a 9-12. évfolyamokon, így korábban nem részesült a szakképesítésnek megfelelő gyakorlati oktatásban. A 2009/2010-es tanévben 15.339 fő tett szintvizsgát, 269 iskola bevonásával, 1458 szintvizsga keretében, 165,0 millió Ft támogatás felhasználásával. Kötelező szintvizsga esetén a szintvizsgát tettek száma és az összes, 9. évfolyamon tanulók (a teljes létszám 1/3-a) arányával számítva a szintvizsgák összesen 645 millió Ft támogatást igényelnek. A szintvizsgát a gazdasági kamarák szervezik a szakképzési hozzájárulásra kötelezettek telephelyein az érintett szakképző iskola bevonásával, akik e költséget a szakképzési hozzájárulási kötelezettségük terhére elszámolhatják (jelenleg is). Így a számított 480 millió Ft az MPA képzési alaprész bevételi, illetve kiadási előirányzatát terheli.
- b) A szintvizsga követelményeinek, bonyolítási módjának és finanszírozásának részletes szabályozására a szakképzésért felelős miniszter jogosult, a gazdasági kamara javaslatai alapján.
- c) A szakmai vizsgákkal kapcsolatos javaslat filozófiájában tér el az eddig gyakorlattól. Kiindulva abból, hogy iskolai rendszerű szakképzésben az előírt évfolyamok eredményes elvégzésével a tanuló teljesítette a szakmai követelményben előírtakat, ezzel egyben elsajátította valamennyi modul tartalmát is, amit bizonyítványa igazol, nem szükséges külön beszámolnia az egyes modulokból. Ezen okok miatt a szakmai vizsgát a jövőben modulok szerinti számonkérés helyett komplex vizsgaként lehet megszervezni. Ezzel jelentősen csökkennek a szakmai vizsgához kapcsolódó adminisztrációs feladatok, rövidül a vizsga időtartama, a komplex tudás mérése reálisabb, mint az anyagot modulokra aprózva az egyes részek százalékos értékelése stb. A komplex feladatok révén kevesebb írásbeli tételsor kidolgozása válik szükségessé, csökkennek a szakmai vizsgához kapcsolódó költségek. A komplex vizsgaszervezés lehetőséget ad arra is, hogy az ágazati szakmai sajátosságok hangsúlyosabban megjelenhessenek a vizsgákon, amelyre a modulok számonkérése nem adott lehetőséget. A személyes kompetenciák értékelése nem számít bele külön értékelve a szakmai eredménybe, a szakma gyakorlásához szükséges személyes kompetencia elemek a komplex vizsga részét képezik, így azzal együtt kerülnek értékelésre.

- d) Az elvégzett modulok értékelése nem kerül a bizonyítványba. Az, hogy milyen modulokat sajátított el az illető, egy betétlapon jelenik meg a bizonyítványban, így biztosítva a beszámíthatóságot egy későbbi képzésbe oly módon, hogy későbbi tanulmányai során a modul tanulása alól mentesülhet az érintett, de a komplex vizsga teljesítése alól nem.
- e) A szakmai vizsgán állam által elismert szakképesítést kapnak a tanulók, ezért fontos biztosítani, hogy a szakmai vizsga állami vizsga legyen – független, minden tanuló számára egyenlő követelmények és feltételek mellett szervezett.
- f) A szakmai vizsgabizottságok kijelölését és szerepüket a fentieknek megfelelően jelentősen átalakítjuk. A szakmai vizsgákon nem lesz a képző vagy vizsgaszervező intézmény részéről kérdező tanár, a vizsgáztatási feladatokat (írásbeli vizsgák javítása, szóbeli vizsgán a feleltetés, kérdezés) és az értékelési feladatkör egészét a vizsgabizottság tagjai látják el. Nincs ugyanakkor szükség külön vizsgaközpontokra, a vizsgák helyszíne továbbra is a képző vagy az intézmény által biztosított helyszín lesz. A vizsgabizottság tagjainak függetlenségét oly módon biztosítjuk, hogy tagjait a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet (NSZFI) jelöli ki szakértői listáról olyan részletszabályok betartásával, amelyek a véletlenszerűséget, függetlenséget, megvalósíthatóságot egyszerre garantálják. A vizsgabizottságok háromtagúak lesznek, a feladatra jelölhető szakembereket az NSZFI szakértői listán tartja nyilván. A szakképzettségre, szakmai gyakorlatra vonatkozó előírások betartását az NSZFI ellenőrzi a listára való felkerülés előtt. A kamara gondozásába került szakképesítések szakmai vizsgáira, valamint a szakképesítésért felelős miniszterek által a hozzájuk tartozó szakmák szakmai vizsgáira ajánlott szakemberek jegyzékre vételét az NSZFI csak akkor utasíthatja vissza, ha ezen előírások nem teljesülnek. A vizsgabizottságok kibővült feladatköre új, eddig nem elvárt követelményeket támaszt a bizottságok tagjaival szemben, azonban e feladatok jelentős részében eddig is közreműködtek. Ugyanakkor az új feladatok zavartalan színvonalas ellátása érdekében indokolt a vizsgáztatói kör szakmai továbbképzése, amely a jelenlegi továbbképzési rendszer keretei között biztosítható.
- g) A vizsgabizottságokban szerepet kapó szakemberek munkáját minőségbiztosítási elemek beépítésével értékeli az NSZFI, így szükség esetén a kérdező tanári szerepre alkalmatlan szakemberek a vizsgáztatói szakértői névjegyzékről le is kerülhetnek.
- h) A felnőttképzésben megvalósuló képzés utáni szakmai vizsga ugyanaz a komplex vizsga, mint ami az iskolai rendszerű képzésben szükséges a bizonyítvány megszerzéséhez. A felnőttképzésben a vizsgaszabályozás annyiban tér el a fentiektől, hogy nem kell szintvizsgát szervezni, viszont a komplex szakmai vizsgára bocsátás feltétele a modulzáró vizsgák sikeres teljesítése. A modulzáró vizsgák teljesítéséről igazolás kerül kiállításra, amely alapján a résztvevő a későbbi szakképzési tanulmányai során az adott modul tanulása alól mentesülhet, de a komplex vizsga alól nem. A modulzáró vizsgát a szakképesítésért felelős miniszter szabályozza a gazdasági kamara javaslatai alapján.

2.3.2 Az Országos Képzési Jegyzék

- a) A szakiskolák tervezett 3 évfolyamos működéséhez az OKJ már formai módosításokkal is jól illeszthető.
- b) Szükségesnek tartjuk a 31 és 33 szintű szakképesítések összevonását, átdefiniálását, mert a 10. évfolyamra épülő szakképesítéseknek nincs sem értelme, sem jogi alapja. Az alapvizsga nem került bevezetésre és a közoktatásról szóló törvény 2007. évi módosításakor a törvényből is törlésre került. Magyarországon nincs 10 évfolyamos képzést folytató intézmény, így nem is épülhet a 10. osztályra szakképzés (33 szint).
- c) A moduláris szerkezetű OKJ kialakításakor a FEOR-ban szereplő munkakörök, valamint további, a munkaerőpiac által elfogadottnak tartott, többnyire kevésbé összetett munkakörök ellátásához szükséges kompetenciák figyelembe vételével kerültek meghatározásra az egyes részszzakképesítések, szakképesítés-elágazások, szakképesítés-ráépülések (a továbbiakban együtt: szakképesítés-kimenetek). A bevezetés óta eltelt mintegy 4 év alkalmat adott arra, hogy a gyakorlatban is megmutatkozzon az egyes szakképesítés-kimenetek létének indokoltsága, szükségessége. Azon szakképesítés-kimenetek esetén, ahol a bevezetés óta egyáltalán nem volt vagy nagyon alacsony mértékű volt a képzés - ami azt jelzi, hogy nem igényli ezeket a munkaerőpiac -, indokolatlan a további OKJ-beli szerepeltetés. Az OKJ teljes felülvizsgálatával ki kell szűrni ezeket a szakképesítés-kimeneteket, és törölni kell az OKJ-ből. Ez a felülvizsgálat a szakképesítés-kimenetek számának számottevő csökkentését, a feleslegesnek bizonyult részszzakképesítések, elágazások és ráépülések megszűnését, az OKJ egyszerűsödését is fogja jelenteni. A szakképesítés-kimenetek számának csökkenése a modulok számának csökkenését, modulok összevonását is maga után vonja, amely szintén egyszerűsíti struktúráját. Ha nincs szükség pl. egyes részszzakképesítésekre, akkor az ezeket alkotó sajátmodulok is megszüntethetők, illetve beolvaszthatók a nagyobb modulokba.
- d) A hatályos OKJ-ban szereplő (önállóan nem megszerezhető) gyűjtő jellegű szakképesítések szerepét is indokolt felülvizsgálni. E szakképesítések látszólag csökkentik az OKJ szakképesítéseinek számát, továbbá jelzik az egyes szakképesítések közötti szorosabb kapcsolatokat, azonban nem segítik elő a jegyzék átláthatóságát. Meg kell vizsgálni, hogy a jelenlegi szakképesítés-elágazások összetartozása, szorosabb kapcsolódása megjeleníthető-e más módon az OKJ-ben, illetve a gyűjtő szakképesítések által reprezentált közös tartalom megjelenhet-e esetleg önálló alapszakképesítésként, vagy beilleszthető-e pl. a szakiskolai vagy szakközépiskolai képzés ágazati közös szakmai tartalmába.
- e) A szakközépiskolai képzésben az OKJ megfelelő háttérrel nyújt a szakközépiskoláknak a közoktatási koncepció tervezetében vázolt működéséhez, a következőkben vázolt módosításokkal.

- f) Jelen koncepció szerint a szakközépiskolák a 9. évfolyamtól szakmai képzést is folytatnak a közismereti képzéssel párhuzamosan, ezért a beiskolázás a kimenetnek megfelelő ágazatra történne, az RFKB döntése alapján.
- g) Tisztázni kell a jelenlegi, 51 szintű 9 db szakképesítés helyzetét. Ezeknek a szakképesítéseknek a tanulását a 12. középiskolai évfolyam elvégzését követően, de érettségi nélkül is meg lehet kezdeni. Ennek fenntartása nem szükséges, az átalakításra két lehetőség van: vagy lehetővé válik az érintett szakmák tanulása általános iskolai végzettséggel, szakiskolában (31 szint), vagy érettségihez kötötten, és 52 szintre emelkedik. Ez szakképesítésenként külön szakmai döntést igényel.
- h) Az érettségihez kötött szakmunkás végzettségek egységesen 52 szintre kerülnek.
- i) Az OKJ 54-es szinten 117 szakképesítést tartalmaz, amelyből 95 oktatható iskolában, és 42 nevében is technikus. Ugyanakkor található az OKJ-ben 2 db 52-es szintbesorolású technikus szakképesítés is. Jelen koncepció javasolja ennek egységesítését: az érettségihez kötött szakmunkás 52-es szint, a technikus egységesen 54-es szint legyen.
- j) Az OKJ-ban a jövőben az iskolai rendszerű képzések tekintetében is adott (nem maximális) képzési idők szerepelnek majd, amelyet csak egyedileg, az adott tanuló korábbi tanulmányainak beszámításával lehet csökkenteni.
- k) Szabályozni kell a munkavállalásra is jogosító szakmai érettségit követő továbblépés lehetőségét. A szakmai érettségit megszerző fiatal választhat: konkrét szakmát tanul (érettségihez kötött szakmunkás vagy technikus végzettség megszerzése érdekében iskolai rendszerben megszervezett szakképző évfolyamon tanul tovább), belép a felsőoktatásba vagy munkát vállal. A javasolt képzési idő az érettségihez kötött szakmunkás- és a technikusképzés esetében – szakmától függően – 1 vagy 2 tanév. Ezt a szakmai és vizsgakövetelményben kell szabályozni. Biztosítani kell az átjárhatóságot, hogy a képzési idő növelése mellett a gimnáziumban vagy más ágazathoz tartozó szakközépiskolában érettségizett tanulók is bekapcsolódhassanak az érettségihez kötött szakképzés érettségi utáni szakképző évfolyamaiba, ennek részletszabályait szintén a szakmai és vizsgakövetelményekben kell lefektetni. Azon tanulók esetében, akik pl. gimnáziumból érkezve, szakközépiskolai szakmai érettségi nélkül kívánnak szakközépiskolában elsajátítható szakképesítést megszerezni, nem a rövidebb, hanem az OKJ-ban jelenleg is szereplő képzési idő (2-3 év) alatt szerezhetnek szakmai bizonyítványt.
- l) Az FSZ-t kivezetjük a közoktatásból, és az FSZ keretében elsajátítható szakképesítéseket kivesszük az OKJ-ból. Az FSZ a továbbiakban a felsőoktatás részét képezi, szakmai végzettséget ad, amely munkakör betöltésére jogosít. Szükséges megvizsgálni a kredit beszámítás lehetőségét az OKJ 54-es szintű képzések esetén az FSZ-ben, a kreditrendszer szempontjait pedig indokolt a felsőoktatásra vonatkozó szabályozási rendszerben meghatározni.

- m) Az FSZ-ben jelenleg tanulói jogviszonyban részt vevő tanulók után járó normatív támogatás forrásának az FSZ átalakítását követően az FSZ-ben hallgatói jogviszonyban részt vevők képzésének finanszírozására a történő átcsoportosítását (biztosítását) a költségvetés tervezésénél figyelemmel kell lenni. Ez a finanszírozási keret azonban nem haladhatja meg a jelenlegi forrás volumenét.
- n) A felsorolt változások összességükben a szakképesítés-kimenetek számának számottevő csökkentését, a feleslegesnek bizonyult részszerkezetek, elágazások és ráépülések megszűnését fogják jelenteni. A szintek összevonása és a szakképesítés-kimenetek számának csökkenése átláthatóbbá teszi az OKJ-t, továbbá a szakmai követelménymodulok számának csökkenését, modulok összevonását is maga után vonja, amely szintén egyszerűsíti struktúráját. A tervezett változásokat megalapozó lépések kapcsolhatók az OKJ módosításait közeljövőben kiváltó folyamatokhoz (pl. Országos Képesítési Keretrendszer bevezetése).

2.3.3 A szakmai és vizsgakövetelmény és a kerettanterv

2.3.3.1 Kerettantervek

Az iskolai rendszerű szakképzésben az oktatás a jövőben kerettantervek alapján történik, amelyek a következő részterületekre készülnek:

- szakiskolai képzésben szakképesítésenként a szakmai elmélethez,
- szakiskolai képzésben szakképesítésenként a 9. évfolyamon tanműhelyben folyó szakmai gyakorlathoz és a 10-11. évfolyamon gazdálkodó szervezetnél szervezett szakmai gyakorlati képzéshez,
- közismereti tárgyak oktatásához a szakiskolákban,
- közismereti tárgyak oktatásához a szakközépiskolákban,
- szakközépiskolákban ágazatonként a 9-12. évfolyamra a szakmai elmélethez,
- szakközépiskolákban ágazatonként a 9-12. évfolyamra a szakmai gyakorlathoz,
- szakközépiskolákban szakképesítésenként az érettségi utáni évfolyamokra a szakmai elmélethez,
- szakközépiskolákban szakképesítésenként az érettségi utáni évfolyamokra a szakmai gyakorlathoz.

A kerettanterv alkalmazása a jelenlegi ajánlás helyett kötelező lesz, ennek alapján tantervet és tanmenetet kell készíteni minden OKJ szerinti képzést folytató intézménynek. A kerettantervek az oktatásért felelős Nemzeti Erőforrás Minisztérium és a szakképzésért felelős Nemzetgazdasági Minisztérium együttműködésével – a szakképesítésért felelős miniszter javaslatai figyelembevételével – készülnek, az átalakított és a gyakorlati képzési résszel kiegészített központi programok pedig a helyi tantervek elkészítését fogják segíteni.

2.3.3.2 Szakmai és vizsgakövetelmények (szvk-k)

A követelménymodulok teljes köre egyetlen kormányrendeletben kerül kiadásra és az szvk-k csak a szakmaspecifikus tartalmakat rögzítik, továbbá azt sorolják fel, hogy mely követelménymodulokból áll az adott szakképesítés. Ez lényegesen csökkenti a jelenleg mintegy 14 jogszabály által tartalmazott szakmai és vizsgakövetelmények terjedelmét, megszünteti a duplikációkat (a közös modulok jelenleg minden jogszabályban többször szerepelnek teljes terjedelemben), továbbá a közös modulok változása esetén egyszerűsíti a szakmai egyeztetéseket és gyorsítja a változások bevezetését, mert több jogszabály együttes, összehangolást igénylő módosítása helyett csak egyet kell változtatni. A lépés nem csorbítaná az egyes szakképesítésért felelős miniszterek hatáskörét, hiszen az szvk speciális tartalmát továbbra is külön jogszabályban határoznák meg. A kormányrendeletben történő kiadással a rendkívül időigényes, széleskörű jogszabály-egyeztetési kötelezettség is megszűnne.

- a) Az országos modulterkép, valamint a követelménymodulok egyetlen kormányrendeletben kerülnek kiadásra, ennek felelőse a szakképzésért felelős miniszter.
- b) Az OKJ módosítását követően történik meg az szvk-k teljes körű (tartalmi) felülvizsgálata.
- c) Az szvk-k speciális tartalmának meghatározása továbbra is a szakképzésért felelős miniszterek feladata lesz.
- d) A kimenet tartalmi meghatározása valamennyi szakképesítés esetében a szakképzésért felelős miniszter hatáskörébe tartozik.

2.4 Irányítás, ellenőrzés, értékelés

2.4.1 Az irányítás

Jelen koncepció szerint a szakképzés irányítása erősebben fog kötődni egy minisztériumhoz, a szakképzésért felelős miniszterhez. A közismereti tartalom tekintetében természetesen együttműködve az oktatásért felelős miniszterrel, a szakmai tartalmak meghatározásában pedig – az szvk-nál vázolt feladat- és hatáskör megosztással – az egyes szakképezéseikért felelős miniszterekkel.

A szakképzés központi irányítási rendszere jelenleg háromszintű. A törvényalkotási szint alatt a Kormány szabályozza a szakképzés kiemelkedő, teljes ágazatot érintő kérdéseit (pl. az Országos Képzési Jegyzéket). A Kormány alatti szintet a szakképzés irányításáért felelős miniszter, azaz a nemzetgazdasági miniszter jelenti. A kormányzaton belüli következő szintet az összesen nyolc, szakképezésért felelős miniszter jelenti (ezek között a nemzetgazdasági miniszter mint szakképezésért felelős miniszter is szerepel, hiszen e tekintetben kettős funkciót tölt be.) A szakképezésért felelős miniszterekkel kötött megállapodás alapján a gazdasági kamarák is közreműködhetnek a szakképzési feladatok ellátásában.

Az FSZ-t kivezetjük a közoktatásból, és az FSZ keretében elsajátítható szakképezéseket kivesszük az OKJ-ból, ezzel jelentősen redukálódik a szakképzés és a felsőoktatás kapcsolata.

Az FSZ képzések szervezése teljes egészében a felsőoktatási intézményekhez kerül, de továbbra is megmarad a kapcsolata a szakképzéssel, tartalmi szabályozása azonban átkerül a felsőoktatásért felelős miniszter hatáskörébe. A szakképzési hozzájárulásból továbbra is részesülnek a felsőoktatási intézmények az FSZ képzések, a gyakorlatigényes BSC szakok és bizonyos gyakorlatigényes osztatlan képzések feltételeinek javítása céljából. A szakképzési hozzájárulásból részesülő képzésekhez kapcsolódóan a szakképzésért felelős miniszternek társfelelőssége, ehhez kapcsolódóan hatásköre lesz.

A jogszabályalkotást tekintve 5 törvény szabályozza, illetve érinti közvetlenül a szakképzést, amelyhez közvetlenül 9 kormányrendelet kapcsolódik. A szakképzést közvetlenül érintő miniszteri rendeletek száma közel 50, amelyből 14 rendelet tartalmaz szakmai és vizsgakövetelményeket a szakképesítésért felelős miniszterek jogszabályaiként. Az egyes szakmai és vizsgakövetelményekben külön-külön szereplő szakmai követelménymodulok jelenleg több rendeletben is megjelennek, változatlan tartalommal, ezáltal jelentősen növelve a joganyagok terjedelmét, amelyek adott esetben több ezer oldalt is kitehetnek. Másrésztől amennyiben egy-egy szakmai követelménymodul változik, minden egyes szakmai és vizsgakövetelményben át kell vezetni a változást, amely több rendelet módosítását is igényli. A javaslat szerint a jövőben a szakmai követelménymodulok egyetlen kormányrendeletben fognak egy helyen megjelenni, és a szakmai és vizsgakövetelmények csak a szakmaspecifikus tartalmakat fogják rögzíteni, ami csökkenti a szakmai és vizsgakövetelményeket tartalmazó rendeletek terjedelmét, megszünteti a duplikációkat, másrészt megkönnyíti a jogszabályalkotás jelenleg tapasztalható elhúzódását.

2.4.2 A szakmai ellenőrzés

- a) Az iskolában folyó szakmai oktatás, ezen belül a szakmai elméleti képzés és az iskolában folyó gyakorlati oktatás ellenőrzése, külső értékelése a közoktatási törvény koncepciójában rögzített rendszerbe lesz beillesztve. Eszerint a szakmai ellenőrzési funkciót a közoktatás intézményei tekintetében az Oktatási Hivatal látja el, ezekhez az ellenőrzésekhez fog kapcsolódni a szakképző iskola esetén az NSZFI-vel együttműködve kijelölt (egy vagy több) szakképzési szakértő, aki a szakmai tárgyak oktatásával kapcsolatban vesz részt az ellenőrzésben, ugyanazon szabályok és rend szerint végezve munkáját, mint a közismereti szakértők.
- b) Tanulószerződés esetén a külső gyakorlati képzőhelyen folyó szakmai munka ellenőrzése a kamara felelőssége, ugyanakkor fontos, hogy az iskola számára is biztosított legyen a betekintés a külső gyakorlati képzőhelyen folyó szakmai munkába. Ennek érdekében a kamara köteles biztosítani ellenőrzésében az érintett szakképző iskolák képviselőinek részvételi lehetőségét. A kamara az ellenőrzések során azt is ellenőrzi és értékeli, hogy a képzőhelyen folytatott gyakorlati oktatás megfelel-e a kerettantervnek. A kamara kibővített ellenőrzési tevékenységéhez megfelelő szankciók kapcsolódnak majd, ezen szankciók alkalmazása az ellenőrzést végzők részéről kötelező lesz adott megállapítások esetén. Amennyiben az ellenőrzés megállapítása szerint a gyakorlati képzőhelyen folytatott gyakorlati képzés nem

megfelelő, úgy az érintett tanulókat a kamarának kell elhelyeznie más gyakorlati képzőhelyre, tanulószervezés keretében.

- c) A kamara által végzett ellenőrzést a szakképzésért felelős, illetve az érintett szakképesítésért felelős miniszter is kezdeményezheti, ez esetben a kamara köteles az ellenőrzést lefolytatni. Az érintett szakképző intézmény is kezdeményezheti a kamaránál külső gyakorlati képzőhely szakmai ellenőrzését, ha az egyedi jelzések vagy rendszeres mérések eredménye alapján szükséges, a kamara ebben az esetben is fél éven belül köteles az ellenőrzést lefolytatni.
- d) Fontos, hogy a szakképzésért felelős miniszternek is legyen joga közvetlen ellenőrzés végzésére, elsősorban a gyakorlati oktatás kapcsán, független szakértők felkérésével.
- e) A felnőttképzésben jelenleg egyoldalú kimeneti szabályozás érvényesül. A képzési folyamat megszervezése, tartalma kizárólag a képzést szervező intézménytől függ, ezért a folyamat hiányosságai sok esetben már csak a szakmai vizsgán – vagyis utólag, korrekciós lehetőség nélkül – kerülnek felszínre. Ennek kiküszöbölése érdekében a felnőttképzés szabályozásában is olyan változtatásokat tervezünk, amelyek befolyást tudnak gyakorolni a képzési útra, és megteremtik a képzési folyamat külső ellenőrzésének, korrekciójának lehetőségeit.

2.5 Pályaorientáció, pályakövetés

2.5.1 A pályaorientáció

2.5.1.1 A pályaorientáció helyzete

A szakképzésben régóta fogalmazódik meg igényként a hatékony pályaorientáció, használható információ hiányában azonban az egyénre szabottan megfelelő iskolát, szakmát, pályát választó fiatalok aránya még mindig alacsony. Ez lemorzsolódáshoz, későbbi pályakorrekcióhoz és pályamódosításhoz vezet. Az állástalanok segítésére elköltött adóforintok nagyobb kiadást jelentenek a költségvetés és az egyén számára is, mint amekkora energia-befektetéssel – megelőző módon – kezelni lehetne a problémát.

Megoldást a pályaorientációval kapcsolatos feladatokban érintett valamennyi személy és szervezet együttműködése, és egy koherens, szabályozott rendszer jelenthetne. A pályaorientáció tehát a szülő, az iskola, a felsőoktatási intézmények, a munkaügyi és civil szervezetek közös feladata kell, hogy legyen. Ennek csupán egyik állomása az iskolai rendszerű szakképzés.

Jelenleg a közoktatásról szóló törvény és a NAT is tartalmazza a pályaválasztási tanácsadással kapcsolatos feladatokat, azonban nem olyan erős a szabályozás ereje, hogy kellő figyelem és energia juthatna az intézményekben ennek a feladatnak a tényleges végzésére. A NAT 2007-es módosítása következtében pedig kiemelt fejlesztési feladatként került meghatározásra a pályaorientáció az EU kompetenciákkal összhangban, azonban nem önálló kompetenciaterületként. Ennek eredményeként esetleges és intézményenként eltérő az intenzitása és a hatékonysága a pályaorientációs szolgáltatásoknak.

2.5.1.2 Javaslatok

- a) A pályorientáció kérdését minden érintett (szülők, alapfokú oktatási intézmények, szakképző iskolák, felnőttképzők, munkaügyi szervezetek, felsőoktatási intézmények, munkáltatók) felfogásában egyformán fontos kérdéssé kell alakítani.
- b) A pályorientációs szolgáltatásokat csak a teljes oktatási-képzési-foglalkoztatási rendszert érintően lehetséges szabályozni, az általános iskolák 6-7-8. évfolyamától kezdődően, a középfokú oktatáson át egészen a késő felnőttkorig. Fontos szempont, hogy az életutat/életpályát meghatározó, az életkorra jellemző, kiemelkedő döntési pontokat megelőzően megfelelő időpontban helyeződjön hangsúly a pályorientációs feladatokra.
- c) Ennek érdekében a közoktatásról szóló törvénynek és a szakképzésről (felnőttképzésről) szóló törvénynek egységes, koherens, egymásra épülő rendszerben kell megjelenítenie a pályorientációs szakszolgáltatásokhoz kapcsolódó feladatok tartalmát, címzettjét, felelősét és egyéb szabályait.
- d) A szabályozás kimunkálása során érdemes támaszkodni a már megvalósult hazai, európai és nemzetközi tapasztalatokra, tanulmányokra.

2.5.2 A pályakövetés

2.5.2.1 A pályakövetés helyzete

A hatékony pályakövetési rendszert minden szereplő szükségesnek tartja. Ez egy olyan visszajelző információs rendszer kialakítását jelenti, amely a szakmák hasznosulására és a szakmai bizonyítvány megszerzését követő elhelyezkedésre vonatkozó adatok alapján kellő segítséget nyújt a szakmaszerkezetet alakító, a szakmák tartalmát befolyásoló és az egyes képzések indítását engedélyező döntéshozóknak.

Jelenleg nem létezik teljes körű, az iskolai rendszerű szakképzésre és az iskolarendszeren kívüli képzésekre is kiterjedő, feldolgozott és rendszerezett információkat felmutató, koherens pályakövetési rendszer. Emiatt a képzésben részt vevők, a szülők, a képzők, de a munkáltatók sem rendelkeznek használható ismeretekkel országos, regionális, megyei vagy kistérségi szinten arról, hogy milyen szakmát érdemes tanulni, az egyes képző intézményekből kilépők milyen arányban helyezkedtek el a szakmájukban, a munkaerőpiacon, és ebből mennyien kényszerültek később pályakorrekcióra.

A pályakövetési rendszer kialakításának igényét három ágazati törvény, a közoktatásról szóló törvény, a felnőttképzésről szóló törvény és a szakképzési hozzájárulásról szóló törvény is tartalmazza. A közoktatásról szóló törvény az iskolai rendszerű szakképzésre vonatkozóan szabályozza a tanuló köteleességét a pályakövetési rendszer részére történő adatszolgáltatás tekintetében, továbbá megfogalmazza a szakiskola és a szakközépiskola adatszolgáltatási

feladatait is. Amennyiben a volt tanuló foglalkoztatási jogviszonyt létesített, a foglalkoztató szolgáltat adatot.

A szakképzési hozzájárulásról szóló törvény pályakövetést érintő rendelkezései között az adatszolgáltatási kötelezettség előmozdítására, ösztönzésére vonatkozó szabályok találhatóak meg. A fejlesztési támogatás kizárólag azon – TISZK keretében működő – szakképző iskola és központi képzőhely részére nyújtható, amely a pályakövetési rendszer számára történő adatszolgáltatási kötelezettségének eleget tett. A foglalkoztatók közül is csak annak a szakképzési hozzájárulásra kötelezettnek teszi lehetővé a fejlesztési támogatás nyújtását a törvény, amely eleget tett a pályakövetési rendszer részére történő adatszolgáltatási kötelezettségének.

Súlyos anomália azonban, hogy a pályakövetés végrehajtási szabályait tartalmazó kormányrendelet nem került megalkotásra, a fenti szabályok üres halmazt képeznek, így sem az iskolák, sem a foglalkoztatók nem tudnak eleget tenni az adatszolgáltatási kötelezettségüknek.

A pályakövetési rendszer célja, hogy a képző (szakképzést, illetve felnőttképzést folytató) intézmények képzési struktúrája és képzéseik hasznosulása az információk rendszeres gyűjtése és feldolgozása eredményeként értékelhetővé váljon. Az adatok segítsék a képző intézmények működésével kapcsolatos döntéseket, a tudatos döntés meghozatalához pontosabb információk álljanak rendelkezésre a pályaválasztók és azon felnőttek számára, akik szakképesítést kívánnak szerezni.

A pályakövetési rendszer mielőbbi kialakítása elkerülhetetlen.

- Támogatottabbá válik ugyanis az országos, regionális és helyi döntés-előkészítés a képzési (szakképzési) struktúra fejlesztési irányainak meghatározásához.
- A pályaválasztáshoz és a pályaaorientációs szolgáltatásokhoz is több és megalapozottabb információ áll rendelkezésre.
- A képző intézmények képzési struktúrájukat eredményesebben igazítják a munkaerőpiac elvárásaihoz.
- A munkaadók, foglalkoztatók nagyobb figyelmet fordítanak a munkavállaló megszerzett kompetenciáinak hasznosítására.

2.5.2.2 Javaslatok

- a) Felül kell vizsgálni a közoktatásról szóló törvény, a felnőttképzésről szóló törvény és a szakképzési hozzájárulásról szóló törvény pályakövetésre vonatkozó rendelkezéseit, annak érdekében, hogy a koherens és az egymáshoz illeszkedő törvényi szabályozás alkalmas legyen a pályakövetés rendszerének megvalósítására és a végrehajtás módját meghatározó kormányrendelet megalkotására.
- b) A pályakövetési rendszerbe történő adatszolgáltatást együtt kell megvalósítani az iskolai rendszerű és az iskolarendszeren kívüli szakképzés tekintetében.

- c) Az adatszolgáltatásra első alkalommal a képző intézmények (szakképző iskolák, felnőttképzési cégek) legyenek kötelesek, hiszen az adott képző rendelkezik a legkézzelfoghatóbb ismeretekkel a saját képzését illetően. Emellett az adatszolgáltatás kötelezettje a foglalkoztató és a munkaviszony létesítése hiányában a volt tanuló is. (Továbbtanulása esetén a felsőfokú intézmény, állástalan esetén a munkaügyi szervek.)
- d) Az utánkövetés a tanuló OM azonosítója alapján, az adatfeldolgozás és annak eredménye személyazonosításra alkalmatlan módon történjen. Az utánkövetés során az adatkérés/szolgáltatást több időpontra kell előírni (a képzés befejezését követő 1., 3., 5. illetve 10. év). A legfőbb kihívás a rendszer működőképessé tétele szempontjából az adatvédelmi szempontok és jogi biztosítékok érvényesítése. A pályakövetési rendszer a meglévő és kifejlesztendő adatbázisok személytelenséget biztosító összekapcsolásával teremthető meg tehát.
- e) Az adatszolgáltatás új, államilag támogatott szakképzettség, képzettség, kompetencia megszerzése esetében ismételten kötelező.
- f) Az adatszolgáltatás ösztönzése érdekében olyan (elsősorban pénzügyi) szankciókat kell előírni, amelynek következtében eleget tesznek kötelezettségeiknek az adatszolgáltatók. Emellett a jogszabályban előírt adatszolgáltatási kötelezettség elmulasztása esetén fellépő szabálysértési jogkövetkezményeket is érvényesíteni kell.
- g) A pályakövetési rendszer működtetését az NSZFI végzi, ahol egyéb adatok (pl. a szakmai vizsganyilvántartások, vizsgabejelentések) mint a felnőttképzésért és az iskolai rendszerű szakképzésért is felelős háttérintézményben rendelkezésre állnak.
- h) A pályakövetési rendszer szükségességének az érintettek körében történő megismertetése érdekében támogató, tájékoztató fórumokat, hírleveleket, road-show-kat szükséges tartani, hiszen a pályakövetési rendszer eredményessége és hatékonysága azon érintettek részéről történő elfogadottságon múlik elsősorban, akik a szükséges, feldolgozandó adatokat szolgáltatják.
- i) A pályakövetési rendszer későbbi és folyamatos működtetését az MPA képzési alaprészből indokolt biztosítani, tekintettel arra, hogy a pályakövetési rendszer által elérhető hatékonyabb képzési kibocsátás eredményeként – a kisebb számú pályakorrekció, átképzés, és a munkanélküliek ellátására fordítandó alacsonyabb költségek hatására – az összkiadások nagyobb mértékben csökkenthetők költségvetési, önkormányzati és az elkülönített állami pénzalapok szintjén is, mint amekkora összeget a képzési alaprészből igényel a működtetés.
- j) A pályakövetési rendszer kidolgozásának folyamatába indokolt bevonni a Központi Statisztikai Hivatalt is annak érdekében, hogy a rendszer által szolgáltatott feldolgozott adatok statisztikai célokra is felhasználhatók legyenek.

2.6 Szakképzési hozzájárulás

A szakképzés reformjának részeként a szakképzési hozzájárulás rendszerének is jelentős változtatásokon kell átesni. Jelen koncepció szerint a szakképzési hozzájárulás rendszerét fenn kell tartani, mert anélkül a reform célja, a duális szakképzés kiterjesztése nem valósítható meg.

2.6.1 A szakképzési hozzájárulási rendszer átalakításának célja

A szakképzési hozzájárulás rendszere legyen

- átlátható,
- a jelenleginél egyszerűbb, bürokráciától mentes,
- a szakképzési hozzájárulás eredeti célját, vagyis az iskolai rendszerű szakképzés és az iskolarendszeren kívüli felnőttképzés támogatását szolgálja,
- a gazdálkodó szervezet méretétől függetlenül egyenlő esélyt biztosítson a támogatásokhoz való hozzáférésben, különösen a kis- és középvállalkozások esetében.

2.6.2 A Munkaerőpiaci Alap képzési alaprésze felhasználásában tervezett változtatások

- a) A gyakorlati oktatásnak a szakképzési hozzájárulásra kötelezettek által elszámolható költségeire vonatkozóan valamennyi iskolai rendszerben oktatható szakképesítésre differenciált, (maximum) szakmacsoportonként meghatározott normatíva (Ft/fő/év) kerül bevezetésre a szakképzési hozzájárulásra kötelezettek részére. Tekintettel arra, hogy a jelenlegi tételes elszámolás, illetve visszaigénylés miatt az egyes költségnemek szerinti elszámolt mértékek pontosan kimutathatóak, a normatívákat úgy kell meghatározni, hogy a gyakorlati képzés ezúton való támogatása az MPA sem kiadási, sem bevételi oldalán nem jelenthet nagyobb terhet az államháztartás számára a jelenleginél.
- b) A normatíva számításakor valamennyi, jelenleg elszámolható költség-tételt figyelembe kell venni, továbbá ezeken a költség-tételeken belül érvényesíteni kell az egyes szakmák gyakorlati oktatásának tényleges költségigényét is (pl. anyagköltség, gépek működtetési költsége stb.).
- c) Megszűnik a TISZK-nek (szakképző intézményeknek) és felsőoktatási intézményeknek közvetlenül átadható fejlesztési támogatás. 2009-ben a szakképzési hozzájárulásra kötelezettek mindösszesen 13.200.000 eFt-ot adtak át (saját döntésük alapján) a fogadó intézményeknek a gyakorlati képzés eszközrendszerének támogatására, csökkentve ezzel szakképzési hozzájárulási kötelezettségüket. A közvetlen átadás megszüntetésével ezen összeget a kötelezettek megfizetik a kötelezettség teljesítésekor, azaz az MPA képzési alaprész bevétele a jelzett mértékben megnövekszik. Az így megnövekedő bevétel egy részével megemeljük a fejlesztési támogatásokra szóló decentralizált keretet, amihez pályázati úton juthatnak hozzá az intézmények, gyakorlati képzést folytató hozzájárulásra kötelezettek. A bevétel másik részéből olyan támogatás kerül bevezetésre a szakképző intézmények részére, amely az iskolai tanműhelyben folyó gyakorlati képzés működtetési (személyi, dologi kiadások) támogatását teszi lehetővé, és amelynek finanszírozása normatív módon történne. A normatíva mértéke négy kategóriába soroltan differenciálva, a szakképesítések képzésével összefüggésben felmerülő költségek figyelembevételével kerül meghatározásra.

Számítási példa: kiinduló feltételezés, hogy a kétféle támogatásra 50 – 50%-ban kerül biztosításra a többletbevétel. Ez esetben:

- a) gyakorlati szakképzés tárgyi eszközeinek fejlesztésére decentralizált keret éves szinten 6.600.000 eFt.
- b) iskolai tanműhelyben folyó képzés működtetési költségeire támogatás évente 6.600.000 eFt. A jelenleg tanműhelyben tanuló cca. 75.000 fővel számolva, 1 főre 88.000,-Ft/fő/év normatíva szerinti működtetési támogatás nyújtható. Amennyiben a közoktatási törvény szerinti csoportbontás alapján 8 főre jut egy szakoktató és ezen teljes támogatást a szakoktató bérére használná fel az iskola, úgy a szakoktató éves bére (járulékokkal) jelentősen, 704.000,-Ft-tal emelésre kerülhetne.

A leírt változtatásokkal, különösen a gyakorlati képzések elszámolásainak egyszerűsítésével a mikro vállalkozások (egyéni vállalkozók, 1-10 főt foglalkoztatók) a jelenlegihez képest lényegesen nagyobb számú tanuló képzését fogják vállalni.

2.6.3 A saját munkavállalók képzése

A szakképzési hozzájárulás saját munkavállalók képzésére történő felhasználásával kapcsolatosan sok kritika érkezett a gazdálkodó szervezetektől. Különösen a képzések szervezésének túlszabályozottságát és az elszámolásra vonatkozó túlzott bürokráciát kifogásolták. Ugyanakkor e támogatási formában az ellenőrzések alapján jelentős „elfolyás” mutatható ki.

A problémát úgy lehetséges megoldani, hogy egyrészt a saját dolgozók képzésére elszámolható kötelezettség mértékét csökkentjük (amivel a tanulószereződés kiterjesztése miatt jelentkező többletkiadást finanszírozzuk). Továbbá a képzésekre történő elszámolásra vonatkozó szabályozásban a jelenlegihez képest egyszerűsödik az elszámolási kötelezettség (az ellenőrizhetőség fenntartásával). Ugyanakkor szigorodik e rendszer annak érdekében, hogy az erre a célra felhasználható csökkentett összeg eredeti rendeltetését hatékonyabban szolgálja.

2.6.4 A szakképzési hozzájárulás befizetésének és felhasználásának ellenőrzése

A szakképzési hozzájárulás bevallásának és felhasználásának ellenőrzésére az NSZFI közszolgáltató intézményként nem alkalmas. Célszerű, hogy a feladatot vegye át a Nemzeti Adó és Vámhivatal, amely rendelkezik a feladatellátáshoz szükséges szakapparátussal és a közigazgatási hatósági eljárásról szóló törvény alapján megfelelően el tudja végezni az ellenőrzést. Az MPA képzési alaprészből nyújtott támogatással kapcsolatos feladatokat továbbra is az NSZFI látná el.

2.6.5 Az MPA képzési alaprészből nyújtható támogatások körének felülvizsgálata

Teljes körűen felül kell vizsgálni az MPA képzési alaprészből nyújtható támogatásokat és törölni kell azokat, amelyek nem kifejezetten a középfokú szak- és felnőttképzés céljait szolgálják azzal, hogy a felsőoktatásban a felsőfokú szakképzésre, valamint a – szakképzésért felelős miniszterrel egyetértésben meghatározott – gyakorlatigényes alapképzési szakokra, valamint bizonyos gyakorlatigényes osztatlan képzésekre szóló eddigi szakképzési hozzájárulási kötelezettség csökkentési, illetve támogatási lehetőségek megmaradnak.

3 Megvalósítás

3.1 A már megvalósított elemek

A duális képzés kiterjesztése érdekében a Kormány keretmegállapodást, a Nemzetgazdasági Minisztérium megállapodást kötött a Magyar Kereskedelmi és Iparkamarával, amelyekben rögzítésre került az MKIK-nak gondozásra átadott szakképesítések és konkrét feladatok köre.

A duális képzés kiterjesztése, a német rendszer adaptálásának felgyorsítása érdekében kezdeményeztük a bajor Kormánnyal közös munkabizottság felállítását.

A tartalmi kérdések tekintetében előkészítettük a szakmai és vizsgakövetelmények átdolgozását, valamint a szakmai vizsgák óraszámcsökkentését.

3.2 A szakképzési koncepció megvalósításának ütemezése

A koncepcióban leírtak megvalósításának feltétele az új közoktatási törvény Országgyűlés által – a szakképzési koncepcióban foglaltak figyelembe vételével – történő elfogadása. A közoktatási törvény tartalmazza ugyanis azoknak az elemeknek az általános szabályozását, amelyek a szakképzés reformjának alapját is képezik (közoktatási intézmények, iskolatípusok, az egyes iskolatípusokba történő be- és kilépés feltételei, képzési formák stb.). Ezért csak a közoktatási törvény elfogadását követően történhet meg azoknak a szakképzésre vonatkozó jogszabályoknak a módosítása, amelyek lehetővé teszik a koncepcióban leírtak megvalósítását.

Fentiek figyelembe vételével a szakképzés reformja felmenő rendszerben 2012-2016 között valósítható meg.

3.3 Várható munkaerő-piaci hatások

A tervezett reform a képzési ciklusidő általános csökkenésével gyorsabban, az iskolai kibocsátás szerkezetének (több és megfelelő végzettségű szakmunkás) változásával a munkaerő-piaci igényeknek megfelelő létszámban és összetételben biztosítja a gazdaság szakember szükségletét, javítva ezzel a foglalkoztathatóságot és növelve a foglalkoztatást. Az 5000 pályakezdő szakmunkás tovább-foglalkoztatása önmagában is növeli a foglalkoztatást és valószínűsíti, hogy az így munkához jutó fiatalok számára hosszú távon biztosított a munkavállalás az elsődleges munkaerőpiacon.

A felnőttképzésben szakmai képesítést szerzett személyek felkészültsége, szakmai tudása növekedni fog, és a felnőttképzésben megvalósuló szakképzés szakmasztruktúrája az eddiginél jobban fogja követni a gazdaság igényeinek változását.

3.4 Szakpolitikát befolyásoló kérdések

A jelen koncepcióban foglaltak megvalósíthatóságát befolyásolhatja a jelenleg folyó szakmapolitikai vita a 9. évfolyamon induló szakképzésről, a közismereti és szakmai

óraszámok arányáról, a kötelezően bevezetendő kerettantervekről, továbbá a középiskolai rendszerbe való belépés kötelező feltételeiről és a tervezett Hídprogramokról.

A koncepció szerinti szabályozást befolyásolhatja továbbá a kötelező önkormányzati feladatok körének és címzettjeinek esetleges változása. A végrehajtás szempontjából lényeges kérdés a közoktatás finanszírozását érintő alapvető változások összehangolása a jelen koncepcióban megfogalmazott szakképzés-finanszírozási változásokkal.

A bizottságok és testületek szabályozásának tervezett változtatása – tekintettel a szakképzés rendszerében jelentős döntési jogosultságokkal és hatósági jogkörökkel felruházott bizottságokra és testületekre, melyeknek megtartásával tervez a koncepció – szintén jelentős befolyással lehet a leírtak szerinti szabályozás megvalósítására, illetve több kérdés újragondolását indukálhatja.

4 Nemzetközi kitekintés

4.1 Az Európában működő szakképzési rendszerek

4.1.1 Áttekintés

Bár az európai szakképzési rendszerek nagyon eltérőek, érdemes áttekinteni, milyen alapokon szerveződnek az erős gazdasággal rendelkező országokban.

Az Európában működő szakképzési rendszerek három nagy csoportra oszthatók: a liberális angol-szász terület), a duális (Közép- és Kelet-Európa) és a vegyes (Észak- és Dél-Európa) rendszerekre. A magyar szakképzés duális rendszerben működik, ennek kiterjesztését és erősítését szolgálja a koncepcióban vázolt reform.

Sok vita folyik hazánkban arról, hogy milyen életkortól kezdődhet a szakképzés. Az egyik irányzat képviselői szerint a pályaválasztási döntést minél később hozza meg a fiatal, annál valószínűbb, hogy döntése helyesnek bizonyul. A másik irányzat képviselői az ellenkezőjét állítják, szerintük a munkára nevelést a lehető legkorábban meg kell kezdeni.

Európában mindkettőre találunk példát. A legkorábbi életkor, amikor a szakképzés elkezdődhet, 14 év (Ausztria, Belgium). A 9. évfolyamot követően kezdődik a szakképzés a Cseh Köztársaságban és Svájcban, szakmától függően a 9. vagy a 10. évfolyam után Németországban. Magyarországon a 9. évfolyamon kezdődő szakképzés bevezetését javasoljuk (a fiatal ekkor 14–15 éves, attól függően, hány éves korában kezdte meg általános iskolai tanulmányait).

Magyarország a duális képzés mellett kötelezte el magát, jelen koncepció is erre épül. Az Európában duális szakképzési rendszert működtető országok közül a német, a svájci és az osztrák rendszert érdemes áttekinteni.

4.1.2 A szakképzési rendszerek jellemzői

Németországban az alapiskola (9–10. évfolyam) elvégzése után a diákok mintegy 60%-a folytatja tanulmányait a duális képzés keretein belül. Egyes tartományokban lehetőség van arra, hogy azok a tanulók, akikről tanulmányi eredményük, életkoruk, előrehaladásuk alapján feltételezhető, hogy az iskolai rendszerű tankötelezettségi időn belül nem tudják megszerezni az alapiskolai végzettséget, tankötelezettségüket a szakmatanulásra felkészítő programban teljesítsék, vagyis a 9. vagy 10. évfolyamot ne az általánosan képző iskolában, hanem a szakképzésre felkészítő programban végezzék el.

Svájcban a 9 évfolyamos alapoktatás befejezése után a gyerekek 3/4-e tanulószerveződés keretében tanul szakmát, az érettségig adó középiskolák aránya alacsony.

Ausztriában a 14–19 éves tanulók mintegy 80%-a vesz részt szakképzésben. A diákok mintegy fele, azaz a korosztály kb. 40%-a a duális képzés keretein belül folytatja a tanulmányait.

4.1.3 A szereplők felelőssége a duális képzést folytató országokban

Németországban a teljes oktatási rendszer állami felügyelet alatt áll, a Szövetségi Kormányzat felelős az iskolán kívüli, cégeknél megvalósított szakképzésért. A Szövetségi Oktatási és Kutatási Minisztérium ennek az általános felelőse, emellett koordinációs szerepe van, beleértve a szakképzési törvények koordinációját és a szakképzés-politika alapjainak meghatározását.

Az Oktatási Miniszterek Állandó Értekezlete felelős a szakképző iskolák kerettantervéért. Az iskola (a szakképző iskola is) viszont a tartományok és a helyi hatóságok hatáskörébe tartozik, ezért azok szervezeti felépítése a tartományok között nagy különbséget mutat. Bajorországban az Oktatási és Kultuszminisztérium illetékességébe tartoznak a szakmunkásképző intézmények, míg a Munkaügyi, Szociális, Család- és Nőügyi Minisztérium felel a szakképzési politikáért, annak jogi szabályozásáért, a gyakorlati képzést biztosító intézményekért, a támogatási programokért. A gyakorlati képzés felügyeletét a kamarák látják el.

Svájcban a közoktatás a kantonok kompetenciája, a munkaadók részt vesznek a szakmai követelmények meghatározásában, a gyakorlati képzésben, a továbbképzésben és a vizsgáztatásban. A munkaadói szervezetek saját szakképzési alapokat hozhatnak létre és működtethetnek.

A szakmai követelményekben a szakmai szervezetek által kidolgozott szakmai kompetenciák széleskörűen szerepelnek. Mivel ezekben a szakmai szervezetekben a kkv-k megfelelő szinten képviselve vannak, az svvk-k az ő elvárásaikat is tükrözik. A képzést lezáró értékelés feltételeit az országos szakmai szervezetek dolgozzák ki, a vizsgáztatókat egy nemzeti intézet, a SFIVET képezi. A munkaadók szakmai szervezeteinek a felelőssége az egyes szakképesítések szakmai követelményei tartalmának és képzési terveinek,

vizsgakövetelményeinek a meghatározása. Az ő kizárólagos jogosultságuk az új szvk-k készítésének kezdeményezése, a meglévők aktualizálása és a képzési tervek készítése.

Ausztriában szövetségi szinten a gazdasági tárca a munkahelyi képzésért (szakképzési törvény, szvk, szakmák jegyzéke), míg az oktatási tárca a duális képzés iskolai részéért – többek között a kerettantervért – felelős. Regionális szinten a kamaráké a felelősség a szakképzés irányításáért, a képző cégek ellenőrzéséért, a tanulószerveződésekért és a záróvizsgákért. A szövetségi tartományok (Länder) felelősek a szakképző iskolák létesítéséért és fenntartásáért.

A „visegrádi négyek” csoportjába tartozó országokban is duális rendszerben történik a szakképzés. Csehországban a gyakorlati képzés vállalatoknál töltött részideje hagyományosan magas, a műszaki és a szolgáltatási szakmákban az elmélet–gyakorlat aránya 10–90%. A képzésben a hangsúly az új gyártó eszközökkel történő megismerkedésen van. A szlovákiai szakképzési rendszer szerkezete hasonló, de kevésbé eredményes. Lengyelországban párhuzamosan működik a magyarhoz hasonló (állami irányítású szakiskola és szakközépiskola), valamint a német típusú duális képzés.

4.2 A szakképzésre vonatkozó ajánlások

4.2.1 OECD ajánlások

- Alkalmazzuk minél kiterjedtebben a munkahelyi tanulást.
- A szakmai alapképzésben biztosítsunk elégséges munkahelyi képzést.
- Biztosítsuk azt, hogy a munkahelyi képzés mind a munkaadók, mind a tanulók számára ösztönző legyen a részvételre.
- Biztosítsuk a jó minőségű munkahelyi képzést azáltal, hogy hatékony minőségbiztosítási rendszert működtetünk, és a tanulói szerződések rendszere világos és átlátható legyen.
- Vonjuk be a munkaadókat és a munkavállalói képviselők képviselőit a tananyag fejlesztésébe, és biztosítsuk azt, hogy a tanított ismeretek, készségek megfeleljenek a modern munkahelyek elvárásainak.
- Gondoskodjunk arról, hogy a szaktanárok és szakoktatók megfelelő, gazdasági környezetben szerzett tapasztalatokkal rendelkezzenek.

4.2.2 EU – CEDEFOP ajánlások

A szakképzésre és általánosságban az oktatásra és képzésre vonatkozóan az elmúlt évtizedben több uniós stratégia és ajánlás született (Koppenhágai nyilatkozat, Oktatás és képzés 2020, Bruges-i kommuniké, CEDEFOP elemzések). Ezek alapja az a felismerés, hogy a gazdasági növekedés legalapvetőbb eszköze a megfelelően képzett munkaerő. A gazdaság kiegyensúlyozott működését biztosítja a hátrányos helyzetűek (pl. migránsok, romák) társadalmi integrációja is, melynek egyik leghatékonyabb eszköze szintén az oktatás.

A gazdaság és a társadalmi integráció területein fellépő változások és problémák hamar nyilvánvalóvá tették, hogy az oktatás és képzés területén belül kiemelten nagy a jelentősége mindannak, ami a szakképzésben történik. A szakképzés egy olyan felület, ahol az oktatás közvetlenül szembesül a munkaerő-piaci igényekkel; és szintén a szakképzés az az ágazat, amelyben a hátrányos helyzetű csoportok a legnagyobb számban képviseltetnek. E kihívásokat felismerve készítette el az Európai Bizottság a Koppenhágai nyilatkozatot, melynek céljait két évente felülvizsgálja és kommunikék formájában pontosítja (2004. Maastricht, 2006. Helsinki, 2008. Bordeaux, 2010. Bruges).

A szakképzés következő 10 éves fejlesztési programját összefoglaló, 2010 decemberében elfogadott bruges-i kommuniké a munkahelyi képzés fontosságát számos helyen említi a következő kontextusokban:

- a munkaalapú képzés része kell, hogy legyen minden szakmai alapkézésnek;
- az iskolák és a vállalkozások közötti fokozott együttműködés pl. a képzés relevanciájának és a tanári készségek, tudás felfrissítésének, növelésének a fontossága;
- a szakképzés világának fontos szereplői (iskolák, gazdasági vállalkozások, szociális partnerek, hatóságok, állami foglalkoztatási szolgálat, stb.) közötti szorosabb együttműködés erősítése;
- a szakoktatási tantervek szabályozása a munkaerő-piaci igényeknek megfelelően;
- az ipari tanulók gyakorlati képzésének és motivációjának a növelése.

TISZK hatásvizsgálat

Kiindulási pont

A jelenleg kialakult térségi integrált szakképző központ (TISZK) hálózat számtalan hasznos lépést valósított meg a munkaerőpiac által vezérelt szakképzés kialakítása terén, számos ponton azonban nem váltotta be a hozzá fűzött elvárásokat. Éppen ezért a TISZK rendszer átgondolása és újraértelmezése szükséges ahhoz, hogy a rendelkezésre álló források hatékonyabb felhasználásával eredményesebb képzést folytassunk és hasznosíthatóbb szakmákat adjunk a fiatalok kezébe.

A hatályos szabályozás szerint kialakítható TISZK modellek száma hét, amelyből több típus létrehozásának lehetőségével egyetlen szakképző intézményt fenntartó sem élt, így szabályozási létjogosultsága megkérdőjelezhető [pl. a közoktatásról szóló törvény 89/B. § (12) bekezdése szerinti TISZK]. Más típusok (pl. a küldő-fogadó iskola modell) az egységesen hároméves szakiskolák és a szakközépiskolák – koncepcióban lefektetett – átalakuló feladatai miatt okafogyottá válnak (ld. későbbi táblázatok)

A tapasztalatok és a TISZK-ek működésére vonatkozó tanulmányok, kutatások és többek között a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzés Intézet által készített elemzések alapján megállapítható, hogy **a leghatékonyabban az ún. egyfenntartós, egy OM azonosítóval rendelkező, egyetlen intézmény keretében működő TISZK-ek működhetnek hosszú távon.** Ennek megfelelően mutatja be jelen hatásvizsgálat, hogy abban az esetben, ha hosszú távon minden TISZK a holland modell szerint fog működni, egyrészt jelentős forrás-megtakarítást, költségoptimalizálást lehet elérni, másrészt ezzel szoros összefüggésben hatékonyabb, eredményesebb szakképzés fog megvalósulni a szakképző intézményekben.

A hatásvizsgálat számszerű levezetése előtt azonban bemutatjuk, hogy a jelenlegi helyzetben melyek a legmarkánsabb problémák és a megoldandó kérdések az egyes TISZK modellek esetében, és azt is, hogy mi várható a letisztultabb infrastruktúra kialakulása eredményeként. Nem szabad arról sem megfeledkezni, hogy kellő átmeneti időt szükséges biztosítani a jelenlegi TISZK-eknek és azok fenntartóinak az új, átalakított rendszerre történő felkészülésre, és arról sem, hogy jelenleg sok TISZK esetében kell számolni a TIOP és TÁMOP programok keretében megvalósított projektekkel és azok fenntartási kötelezettségével.

A jelenlegi TISZK-ek legfontosabb jellemzői

Alapvetően kétféle irány szerint jöttek létre a jelenlegi TISZK-ek: vagy jellemzően önkormányzati fenntartásban működő intézményekből önkormányzati társulás formájában (vagy intézményintegrációval), illetőleg gazdasági társaság formájában, amelyen belül a TISZK-ek fenntartói nonprofit és kiemelkedően közhasznú nonprofit cégek. A Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzés Intézet által regisztrált és nyilvántartásba vett TISZK-ek száma 85, az első és második fő kategóriába is megközelítőleg a TISZK-ek fele-fele tartozik.

Némileg árnyaltabb a kép, ugyanis az **önkormányzati kör** összesen 46 TISZK-jéből

- **20** működik ún. **szakképzés-szervezési társulásként** a közoktatásról szóló törvény 89/B. § (2) bekezdése alapján,
- **19** működik a szakképzést előkészítő évfolyamok és a szakképzési évfolyamok szétválasztása (az ún. **küldő-fogadó szakképző iskola**) elve szerint a közoktatásról szóló törvény 67. § (5) bekezdése alapján,
- és mindösszesen **7** működik a **holland modell** szerint egy OM azonosítóval, egyetlen intézmény keretében a szakképzésről szóló törvény 2. §-a (5) bekezdésének c) pontja szerint.

A gazdasági társasági körbe tartozó összesen 39 TISZK közül

- **33** működik **kiemelkedően közhasznú nonprofit szakképzés-szervezési társaságként**, amelyet szakképzést folytató intézmény fenntartója, a felsőoktatási intézmény, valamint a gyakorlati képzésben részt vevő gazdálkodó szervezet hozhat létre a szakképzésről szóló törvény 2. §-ának (6) bekezdése szerint,
- **6** működik **nonprofit szakképzés-szervezési társaságként**, amelyet a nem állami, nem önkormányzati intézményfenntartók hozhatnak létre a közoktatásról szóló törvény 89/B. § (13) bekezdése alapján.

A felsorolt öt modell jelzi, hogy a törvények szerint egyébként lehetséges további kettő típus szerint egyetlen TISZK sem jött létre. ezek közül az egyik az önkormányzatok által létrehozható szakképzés-szervezési társaságok azon sajátos fajtája, amelyben a fővárosi önkormányzat és a kerületi önkormányzat által létrehozott társuláshoz **csatlakozhat a Pest megyei városi és községi önkormányzat is** [a közoktatásról szóló törvény 89/B. § (11) bekezdése alapján]. A másik üres halmazt az a modell jelenti, amely a közoktatási intézményfenntartó többcélú kistérségi társulás, a felsőoktatási intézményt és a nem állami, nem önkormányzati intézményfenntartó számára teszi lehetővé a TISZK feladatok megvalósítását úgy, hogy e szervezetek **megállapodhatnak egy** már létrejött **szakképzés-szervezési társulással** a feladatok közös megszervezésében. Ez utóbbi két modell szerint egyetlen TISZK-et sem regisztrált és vett nyilvántartásba a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzés Intézet.

A TISZK-ekben lévő fenntartók megoszlása, valamint a TISZK-eket alkotó középiskolák és felsőoktatási intézmények száma

	TISZK fenntartók							Oktatási intézmények	
	Önkormányzatok	Alapítványok	Gazdasági társaságok	Felsőoktatási intézmények	Minisztériumok	Egyházak	Együttműködési megállapodással belépett tagok	Középiskolák	Felsőoktatási intézmények
Összesen	185	92	71	18	5	19	11	684	19
	401							703	

A TISZK rendszer legfontosabb jellemzőit be lehet mutatni több szempont szerint. A TISZK-ben részt vevő iskolák és tanulók száma fontos kiindulási pont a rendszer átalakítása szempontjából. Közvetett következtetést lehet levonni a TISZK-ek országos elhelyezkedéséből. Meghatározó szempont a TISZK fenntartóinak típusa, a székhely-telephely település nagysága és az oktatott szakképesítések száma is. A hatékonyság vizsgálatának kikerülhetetlen eleme a TISZK-ek által felhasznált fejlesztési támogatások, pályázati források és a fenntartói hozzájárulások összege.

A jelenlegi rendszer legalapvetőbb problémái

A TISZK-ek jelentős eredményeket értek el a szakképzés hatékonyabbá tétele terén, számos ponton alakult azonban a nem kívánatos irányba a fejlődés, elsősorban az anyagi érdekeltség miatt, másrészt nem sikerült továbbra sem megszüntetni a párhuzamosságokat és a rendelkezésre álló erőforrások optimalizálását. A legfőbb problémák a jelenlegi TISZK rendszerben:

- A TISZK-ek létrehozását lehetővé tevő jogszabályi formák száma túlságosan sok, ezért azok közül egynek, a holland modell szerint működőknek a preferálása javasolt.
- A forrásfelhasználás terén nagy különbségek tapasztalhatóak az egyes TISZK-ek között a jogszerű és hatékony költségtervezés terén.
- Nem valósult meg egyes (főleg az együttműködési megállapodással létrehozott) TISZK modelleknél a tényleges együttműködés. Látszat-kooperációk, felületes kapcsolattartás és csak papíron létező összehangolás tapasztalható sok helyen.
- Nem valósult meg a tényleges munkamegosztás, a munkaerővel és egyéb erőforrásokkal való hatékonyabb gazdálkodás a TISZK egyes intézményei között, bizonyos TISZK-eken belül csak kényszerű és nem belátáson alapuló munkakapcsolatok alakultak ki.
- Az indítható szakképesítésekre az RFKB által hozott döntések eltérő módon érvényesülnek az egyes TISZK-ekben és az egyes régiókban is.
- Nem megoldott az interregionális és országos TISZK-ek tekintetében illetékes RFKB-k döntésének érvényesítése.

- A TISZK irányításának erőssége és hatékonysága eltérő a különböző fenntartású (önkormányzati társulási, gazdasági társasági) modellekben. Sok TISZK menedzmentje csak tényleges tartalom nélküli jogkörrel bír, így valós irányítási funkciót nem tud betölteni (pl. az együttműködési megállapodással létrejött TISZK-ek esetében).
- Nem valósul meg a TISZK-ek többségénél az iskolarendszeren kívüli szakképzésben való részvétel, pedig a kapacitások kihasználása segítené az TISZK-ek költségvetési gazdálkodását.
- Erősebben érvényesülnek a TISZK-et alkotó intézmények érdekei, mint a TISZK egészének érdekei, emiatt éppen a TISZK rendszer létrehozásának indokai szorulnak háttérbe.
- Sok TISZK esetében nem valósul meg a gazdasággal való hatékony együttműködés, a gazdaság által hosszútávon igényelt, konkrét szakképzett munkaerőigény pedig nem kerül megfogalmazásra a gazdaság részéről.
- A TISZK-ek az együttműködést és a szakmai feladataik összehangolását elsősorban a finanszírozási ösztönzők okán valósítják meg, nem pedig a hatékonyabb képzés szükségességének felismerése miatt. Természetesen a TISZK-ek nagy része jó példa a jó működésre és a jó gyakorlatra is.
- Némely TISZK a rendelkezésre álló források felhasználása során visszaélt a jogszabályi lehetőségekkel, a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet ellenőrzései alapján jogsértés is megállapításra került, amelyekkel kapcsolatban az Intézet feljelentést tett, az eljárások folyamatban vannak.

Az új rendszertől várható tényleges eredmények

Az átalakított TISZK rendszer révén hosszú távon az alábbi eredmények tényleges bekövetkezése várható:

- Megvalósul a TISZK-en belüli és a TISZK-ek közötti profiltisztítás, megszűnnek azok a párhuzamosságok, amelyeket a helytelen berögzülések, és az indokolatlan továbbműködtetéshez fűződő érdekek tartanak életben. Ennek szükséges, de korántsem figyelmen kívül hagyható velejárója bizonyos szakképesítések, osztályok jövőbeli megszüntetése, kapacitások, felesleges és költséges tanműhelyek átszervezése, racionalizálása és akár a TISZK-et alkotó tagintézmények, iskolák bezárása.
- A rugalmasabb munkaerő-gazdálkodás következtében lehetővé válik – a szakoktatók munkájának nagyobb megbecsülése mellett – a foglalkoztatásnak a képzési struktúrához történő igazítása, az egymást követő eltérő képzési tartalmú tanévek indításához illeszkedő megvalósítása. Ennek következtében a szakmai tárgyakat oktató

tanárok a munkaviszony megfelelő kialakítása révén az intézmények közötti rugalmas foglalkoztatás következtében hatékonyabban vehetnek részt a TISZK szakképzési feladatai megvalósításában.

- A profiltisztítás és a rugalmasabb foglalkoztatás eredményeként megszűnnek a többszörös finanszírozásból eredő anomáliák, emellett az indokolatlan kiadások csökkentése következtében hosszú távon jelentős költség-megtakarítás érhető el a szakmai feladatok veszélyeztetése nélkül.
- A holland modell általánossá tételével megvalósul a tényleges együttműködés a TISZK-et alkotó intézmények között. Nemcsak a konkrét szakképzéssel kapcsolatos feladatok, hanem a kapcsolódó szolgáltatások (pl. pályaorientáció, tanácsadás, iskolapszichológia, szabadidős tevékenységek) megvalósítása is könnyebbé és hatékonyabbá válik.
- Egyetlen pedagógiai programra, és ezen belül egyetlen szakmai program megalkotására lesz szükség, így a dokumentációk sok esetben elmaradt összehangolása ténylegesen és szükségszerűen megvalósul.
- Kézzelfoghatóan csökken a lemorzsolódás, hiszen egy TISZK-en belül, annak különböző intézményeiben minden fiatal meg tudja találni a számára megfelelő, az egyéni képességeihez legközelebb álló képzést.
- A jó gyakorlat elterjesztése és a mindennapi munkába történő beépítése az új szervezetrendszerben hatékonyabban fog megvalósulni tekintettel arra, hogy a TISZK-ben lévő intézmények – illetőleg az intézményintegráció után a tagintézmények – szorosabb és közvetlenebb kapcsolatba kerülnek, így együttműködésük elkerülhetetlen.
- Eredményesebb együttműködés fog megvalósulni mind a RFKB-kkal, mind a gazdaság szereplőivel, ugyanis a TISZK egységesebb működése révén egységesebben is tud megjelenni ezen fórumok tárgyalófeleként, és nem fogja a TISZK-en belüli ellentétet „importálni” a külső partnerek irányába.
- A feleslegessé váló tanműhelyek bezárása, átalakítása révén hatékonyabb kapacitáskialakításra kerülhet sor, ugyanis a drága, anyag- és energiaigényes, ugyanakkor kihasználatlan iskolai gyakorlati helyek koncentrálnak.
- A közös pályázati és közbeszerzési eljárások, valamint a szűkebb menedzsment kevesebb adminisztrációt és kisebb járulékos terhet fog jelenteni a TISZK-eknek, így a szakmai munkára több idő, figyelem, forrás és energia jut.

A hatékonyság javulása

A TISZK rendszer átalakításának, ezzel a hatékonyság növelésének nem elsődleges szempontja a költséghatékonyság, a hatékonyság alatt elsősorban a munkaerőpiac szempontjából relevánsabb képzésszerkezetet, kevesebb lemorzsolódó, a képzésből szakmai

végzettség nélkül kihulló fiatal, végső soron jobb minőségű szakmai képzést, átláthatóbb, a változásokra, gazdasági igényekre rugalmasabban reagálni tudó szakképzési rendszert értünk. Természetesen a szakmai, minőségi hatékonyság javulásának együtt kell járnia a források hatékonyabb felhasználásával, így a költséghatékonyság javulásával is.

Megoszlás TISZK típusonként		
Megnevezés	TISZK-ek száma (2011)	Iskolák száma (2011)
Alapozó és szakképző évfolyam szétválasztásán alapuló (Kt. 67.§ (5))	19	106
Tagintézményes (Szt.2.§ (5) c)	7	7
Önkormányzati társulásként működő (Kt. 89/B. § (2))	20	209
Önkormányzati társulás és más iskolafenntartó megállapodása alapján működő (Kt.89/B. § (12))	0	0
Nonprofit gazdasági társaság (Kt.89/B. § (13))	6	40
Kimelkedően közhasznú társaság (Kt.89/B. § (12))	33	347
Önkormányzati társulás és nonprofit társaság megállapodásával működő (Kt. 89/B. § 12))	0	0
Összesen	85	709

TISZK-ek és intézményeinek megoszlása régiók szerint	TISZK-ek/ Intézmények száma	2010/2011. tanévre bejelentett létszám
Dél-Alföld	8/76	50 556
Dél-Dunántúl	6/44	28 515
Közép-Dunántúl	14/87	39 894
Közép-Magyarország	27/185	86 627
Nyugat-Dunántúl	8/90	37 718
Észak-Alföld	7/92	53 641
Észak-Magyarország	15/135	52 646
Összesen	85/709	349 597*

*2009/2010-ben a TISZK-ek által ellátott nappali tagozatos tanulólétszám: 339 485

Országos összesen adatok az iskolai rendszerű szakképzésről (2009/2010)		TISZK keretében ellátott (%-os arány)
Feladatellátási helyek száma (nem az oktatási helyszínek számát jelenti, egy helyszín annyiszor szerepel, ahányféle alapeladatot lát el)	1 697	
Tanulók száma összesen	418 629	
Nappali oktatásban résztvevők	380 646	89,2%
Felnőttoktatásban résztvevők	37 983	

A jelenlegi és a hosszabb távú tanulószámot befolyásoló egyéb tényezők

A szakképzési feladat-ellátási rendszer és az azt alkotó rendszerelemek finanszírozása számos nehezen kalkulálható és egzakt módon ki nem számítható tényező függvénye is a tervezhető költségeken kívül. A jelenlegi feladatfinanszírozás az intézmények, a pedagógusok és a szakképzésben részt vevő tanulók számától alapvetően függ. Emellett a dologi kiadások, rezsi, anyagköltség, fejlesztési, gépek szoftverek beszerzése és felújítása ugyancsak több, elsősorban közgazdasági tényező (infláció, kereslet) változását követi.

A jelenleg kimutatható és a koncepcióban felvázolt rendszer teljes kialakulását követő időben prognosztizálható adatok számos ismert tényező függvénye, amelyre figyelemmel kell lenni a szakképzési rendszer átalakítása során.

- A **demográfia tendencia** alakulása mérhető és egzakt információkat tud nyújtani a várható szakiskolai és szakközépiskolai összes tanulólétszámról, a középfokú szakképzésbe belépők száma elsősorban a korábbi évfolyamok tanulólétszámából jól kiszámítható.

Külön a szakiskolában és szakközépiskolában várható tanulólétszám azonban számos egyéb tényezőtől függ, amelyek előreláthatóan, vagy ellenkezőleg, előre nem látható módon befolyásolhatják az egyes iskolatípusokban a tanulólétszámot felfelé vagy lefelé.

- A 2010. szeptember 1-jétől teljes rendszerében működő **szakiskolai tanulmányi ösztöndíj** bevezetése jelentős hatást gyakorol a szakiskolába belépők számának növelésére, továbbá a tanulmányi eredmények javítása mellett nagy mértékben csökkenti a lemorzsolódók, az iskolaelhagyók számát.
- Az egységesen – átlagosan egy tanévvel – **rövidebb idejű, hároméves szakiskolai képzés**, valamint az ugyancsak rövidebb összidejű szakközépiskolai képzés ugyancsak vonzóbb lesz a fiataloknak, azért minimálisan ez is növelni fogja a szakképzésbe jelentkezők számát.
- Amennyiben a jelenleginél **kevesebb államilag finanszírozott főiskolai és egyetemi férőhellyel**, továbbá egy-egy nagyobb iskolafenntartónál a **gimnáziumi férőhelyek csökkentésével** lehet számolni, ez ugyancsak eredményezheti a szakképzésbe jelentkezők számának növekedését.
- Az európai uniós ajánlások megvalósításaként 2020-ra a jelenlegi szintnél jelentősen nagyobb arányban kell biztosítani **az egész életen át tartó tanulást** a felnőtt lakosság részére, amelyből nem maradhat ki a **felnőttoktatás keretében folyó szakképzés** sem.
- A **regionális fejlesztési és képzési bizottságok döntéseikkel** – jelenleg még előre nem látható módon – alakíthatják a szakiskolai és szakközépiskolai tanulólétszámot, amely elvileg az összlétszámot nem befolyásolja, hiányszakmák ösztönzésével és divatszakmák visszaszorításával azonban a szakképzést választók összes száma is változhat.
- A gazdaság elsősorban a **versenyképes jövedelmekkel és bérekkel** tudja vonzóvá tenni a fizikai munkakör betöltésére képesítő szakmákat. Tekintettel arra, hogy az **éves**

minimálbér-tárgyalások eredményei sem láthatóak előre, továbbá a szürke foglalkoztatás hatásai sem számíthatók ki, nem lehetséges ezen tényezőkkel előre kalkulálni. Számítva egy hosszabb távú, a hiányszakmákban alkalmazottak növekvő anyagi megbecsülését magába foglaló fokozatos gazdasági belátásra, 5 éves távlatban számítani lehet a bérszínvonal minimális emelkedése révén egy ennek hatására bekövetkező még minimálisabb tanulólétszám növekedésre.

- A koncepció szerint bevezetni tervezett **gyakornoki rendszer**, amely a hároméves szakiskolai képzést vagy az érettségi utáni OKJ-s képzést követően a szakmai vizsga utáni évben támogatja a frissen végzett szakmunkásokat alkalmazó vállalkozásokat, ugyancsak a képzés népszerűbbé válását eredményezheti.
- **A tanulószereződéses rendszer letisztulása és** egyes ágazatokra történő **kiterjesztése** ugyancsak ösztönző hatással lesz mind a szakiskolai, mind a szakközépiskolai tanulólétszámra.
- A közoktatási koncepcióban felvázolt **Hídprogram** egyszerre jelent fejlesztést a szakiskolába lépők számára, de egyfajta szűrést is. Ezért ennek önmagában létszámnövelő hatásával számolni nem lehet, a csökkenő lemorzsolódás miatt azonban létszám-megtartó következménye lesz.

OKJ szakképesítés-kimenetek darabszáma OKJ szintenkénti bontásban tárcák szerint (OKJ 2011)

OKJ szint	BM			HM			KIM			KSH			NEFMI			NFM			NGM (MKIK-val együtt)			VM			Összes kimenet (db)
	i	ik	össz.	i	ik	össz.	i	ik	össz.	i	ik	össz.	i	ik	össz.	i	ik	össz.	i	ik	össz.	i	ik	össz.	
21		2	2											1	1	5	5		36	36		35	35	79	
31	1	14	15	1	1	2							13	10	23	7	23	30	42	182	224	19	85	104	398
33	1	2	3										4	10	14	5	3	8	27	44	71	11	18	29	125
51		2	2										2	4	6	4		4	3	6	9		12	12	33
52	2	10	12	1	1	2		2	2	1		1	22	43	65	14	8	22	22	81	103	3	3	6	213
54	1	3	4		1	1		1	1		1	1	79	72	151	36	10	46	48	48	96	38	5	43	343
55	1		1										15		15	4		4	42		42	18		18	80
61		7	7					1	1					2	2					9	9		1	1	20
Össz.	6	40	46	2	3	5		4	4	1	1	2	135		277	70	49	119	184	406	590	89	159	248	1291

OKJ szint	NGM (MKIK-val együtt)						Össz. kim. (db)
	MKIK			NGM			
	i	ik	össz.	i	ik	össz.	
21		33	33		3	3	36
31	37	141	178	5	41	46	224
33	27	35	62		9	9	71
51	3	1	4		5	5	9
52	9	15	24	13	66	79	103
54	20	9	29	28	39	67	96
55				42		42	42
61					9	9	9
Össz.	96	234	330	88	172	260	590

Rövidítések magyarázata:

BM = Belügyminisztérium

HM = Honvédelmi Minisztérium

KIM = Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium

KSH = Központi Statisztikai Hivatal

NEFMI = Nemzeti Erőforrás Minisztérium

NFM = Nemzeti Fejlesztési Minisztérium

NGM = Nemzetgazdasági Minisztérium

VM = Vidékfejlesztési Minisztérium

MKIK = Magyar Kereskedelmi és Iparkamara

i = iskolai rendszerben oktatható szakképesítések

ik = iskolarendszeren kívül oktatható szakképesítések